

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SIRPA HANNELE HEINONEN

Toinen todellisuus

Tarina taiteen tekemisestä

KULTTUURIALAN (YAMK) KOULUTUSOHJELMA
KUVATAIDE KANKAANPÄÄ
2021

Tekijä Heinonen, Sirpa Hannele	Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Kuukausi Vuosi 5/2021
	Sivumäärä 42	Julkaisun kieli suomi
Julkaisun nimi Toinen todellisuus – Tarina taiteen tekemisestä		
Tutkinto-ohjelma Kuvataiteilija (ylempi AMK)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä opinnäytetyö on taiteellinen ja laadullinen tutkimus, jonka tutkimusote on autoetnografinen. Opinnäyte muodostuu näyttelykokonaisuudesta ja kirjallisesta osuudesta. Tutkimuksessa nojattiin fenomenologiaan, joka tuotti tietoa ja merkityksiä kokemusten kautta. Tutkimuksessa tavoiteltiin ymmärrystä siitä, mistä kirjoittajan taiteelliset ideat kumpuavat, mitä taiteellisessa työskentelyssä tapahtuu sekä millaisia tarinoita kerrotaan taiteen kautta niin itselle kuin muille.</p> <p>Kirjallisessa osuudessa tulkittiin kirjoittajan ajatuksia, kokemuksia, tunteita, havaintoja sekä niihin perustuvaa ymmärrystä. Lähisuvun valokuvien katselun myötä lähempään tarkasteluun valikoituivat vahvimmin muistoja herättäneet aiheet, kuten lapsuuden leikit ja perheen kädentaidot. Näitä peilattiin taiteelliseen työskentelyyn sekä tavoiteltiin niiden mahdollisia yhtäläisyyksiä tutkimuskysymyksiin. Aihetta lähestyttiin omaelämänkerrallisesta näkökulmasta ja osittain tarinallisella otteella. Opinnäytetyö oli identiteettityötä, jonka kautta rakennettiin myös taiteilijaidentiteettiä. Opinnäyte mahdollisti syventymisen taiteelliseen ajatteluun ja -prosessiin ja sitä kautta avautui selkeämpi kuva taiteilijuudesta.</p> <p>Taiteellisen työskentelyn teosaiheet ammennettiin näennäisesti näkymättömästä, mikroskooppisista maailmoista sekä lapsuuden muistoista. Tutkimuksen alkuinnoittajina toimivat Ernst Haeckelin taidokkaat ja taiteelliset tutkimuspiirroukset, jotka täydentyivät mikroskooppisella kuvamateriaalilla kasvianatomiasta ja -planktoneista sekä kasvien poikkileikkauksista. Näyttelykokonaisuuden teokset ovat toteutettu sekatekniikalla. Niissä tiivistyy taiteilijan muistot lapsuuden puutarhasta ja menneisyyden kaiut isovanhempien kädentaidosta.</p>		
<p><u>Asiasanat</u> taide, identiteetti, prosessi</p>		

Author(s) Last name, First name Heinonen, Sirpa Hannele	Type of Publication Master's thesis	Date Month Year 5/2021
	Number of pages 42	Language of publication: Finnish
Title of publication Another reality - the story of making art		
Degree program Master of Culture and Arts		
Abstract <p>This thesis is an artistic and a qualitative study, of which research approach is autoethnographic. The thesis consists of an exhibition and a written part. The study relied on phenomenology, which produced knowledge and meanings through experience. The aim of the study was to understand from which the author's artistic ideas come from and what happens in artistic work, as well as what kind of stories are told through art to oneself and others.</p> <p>The written part interpreted the author's thoughts, experiences, feelings, observations, and the understanding based on them. By looking at photographs of a close relative, the most memorable topics, such as childhood games and family craftsmanship, were selected for closer inspection. These were mirrored for artistic work and their possible similarities to research questions. The topic was approached from an autobiographical perspective and partly with a storytelling approach. The thesis was an identity work, through which the identity of the artist was also built. The thesis enabled a deepening of the artistic thinking and process and through it opened a clearer picture of artistry.</p> <p>The themes of the artistic work were drawn from the seemingly invisible, microscopic world and childhood memories. An initial inspiration of this thesis acted Ernst Haeckel's skillful and artistic research drawings, which were complemented by microscopic imagery of plant anatomy, phytoplankton, and cross-sectional images of plants. The art works of the exhibition are made with mixed media. In the works of the exhibition, one can see the artist's memories of garden of childhood and hear the echoes of the past about the craftsmanship of grandparents.</p>		
<u>Key words</u> Art, Identity, Process		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA JA TIEDONHANKINTA	6
2.1 Alkuajatuksia.....	6
2.2 Teoriaa ja käytännön menetelmiä	8
2.3 Jotakin todellisuudesta	9
3 TARINOITU OMA ELÄMÄ	11
3.1 Muisto on viesti nykyisyydelle	11
3.2 Valokuvien kertomaa	12
3.3 Käsien kätevyyttä	14
3.4 Leikissä on taiteen siemen?.....	17
3.4.1 Leikkini ja tilakokemukset.....	17
3.4.2 Leikistä ja luovuudesta.....	18
4 SISÄINEN MAAILMANI – TAITEILIJAN MINUSSA.....	19
4.1 Taiteen tekemisestä	19
4.2 Identiteettityötä	21
5 KUN SANAT EIVÄT RIITÄ – NÄKYVÄKSI TULEMINEN.....	22
5.1 Näennäisesti näkymättömästä kuvien kudelmiin.....	22
5.2 Materiaalien maailmaa	23
5.3 Sirpaleista kokonaisuudeksi	24
6 KAKSI MAAILMAA	27
6.1 Salainen puutarha	28
6.2 Ihmekukat.....	30
6.3 Seinäkukat.....	30
6.4 Puun pitsiä ja ornamentiikkaa	31
6.5 Kukkakorallit.....	33
7 AJATUKSIA PROSESSISTA JA HAVAHTUMISIA	34
7.1 Peittymisen ja paljastumisen leikki	36
7.2 Salaisuuksien rasiat	37
7.3 Kaunista ja rumaa.....	38
8 LOPUKSI.....	40
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Oli aika aloittaa matka näkymättömän saattamiseksi näkyväksi. Mielessäni minulla oli joitakin alkuajatuksia sekä mahdollisia teosmateriaaleja. Matka oli loppua heti alkuunsa, sillä kevät 2020 toi tullessaan jotain odottamatonta, joka sai kirjaimellisesti maailman sekaisin. Myös minun opinnäytetyösuunnitelmani muuttuivat hieman Covid-19 myötä. Mietin hämmentyneenä, oliko opinnäytetyöni aihe maailma liiankin ajankohtainen, sillä taidetyöskentelyni innoittajana toimi biologisten organismien anatomia sekä solujen rakenteista kumpuava ja minua inspiroiva muotomaailma. Mikroskooppinen maailmani kuitenkin sinnitteli koronan varjossa ja pitäydyin suunnitelmistani.

Opinnäytetyö oli taidelähtöinen tutkimus omasta taiteellisesta työskentelystäni. Prosessi näyttäytyi minulle ajallisena jaksone, jolloin minulla oli mahdollisuus keskittyä intensiivisesti taiteelliseen ajatteluuni. Opinnäytetyö koostui teoskokonaisuudesta Toinen todellisuus -näyttelyäni varten sekä kirjallisesta osuudesta. Ideoinnin, työskentelyn, teosten sekä työskentelypäiväkirjan äärellä pohdin taiteilijuuttani ja pyrin tekemään näkyväksi sisäistä maailmaani. Kirjallisessa osuudessa tulkitsin ajatuksia, kokemuksia, tunteita, havaintoja sekä niihin perustuvaa ymmärrystä itsestäni taiteilijana. Toivoin hieman raottavan itselleni sitä salaperäisyyden verhoa, joka verhosi vielä taiteellista ajatteluani. Halusin opinnäytetyöni myötä saada lisää ymmärrystä siitä, mistä taiteelliset ideani kumpusivat sekä mitä taiteellisessa työskentelyssäni tapahtui. Minulle oli merkityksellistä myös se, millaista tarinaa kerroin taiteen kautta itselleni ja muille.

Nojasin laadullisessa tutkimuksessani vaihtelevassa määrin fenomenologiaan. Minua kiinnosti se, miten rakensin ja koin taiteellista todellisuuttani ja millaisia merkityksiä siihen liitin. Tämä aikamatka oli kuin lahja minuudelle ja taiteelleni. Suuntasin katseeni menneeseen, nykyisyyteen ja hieman tulevaisuuteen. Etsin jotakin punaista lankaa, joka mahdollisesti johdattelisi ajatuksiani muistoista taiteelliseen työskentelyyni. Tavoittelin myös ymmärrystä siitä, mitä taiteellisessa työskentelyssäni tapahtui. Autoetnografinen tutkimusote valikoitui minulle sen henkilökohtaisuuden vuoksi. Yritin ymmärtää prosessin kautta kokemuksiani ja minulle vaikeita asioita sekä miten ne

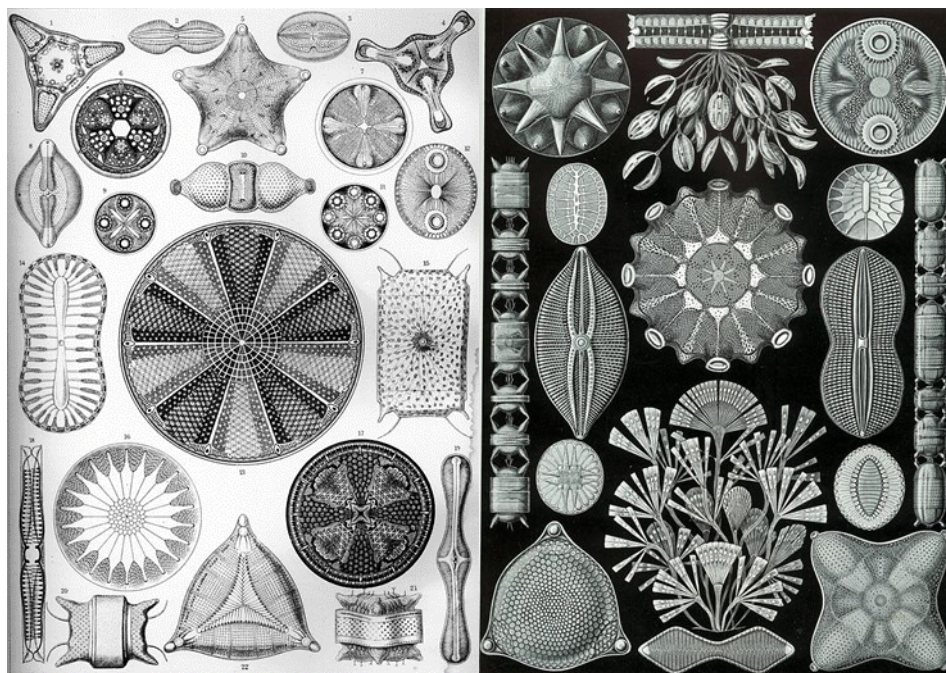
mahdollisesti näyttäytyivät taiteellisessa ajattelussani. Asiat olivat yleensä monimerkityksellisiä ja näin ei ollut olemassa vain yhtä totuutta. Lähestyin aihettani omasta omaelämäkerrallisesta näkökulmasta ja osittain tarinallisella otteella. Kerrotun avulla oli mahdollista tehdä kokemuksia, muistoja ja tuntemuksia havaittavaksi. Opinnäytetyön ja omaelämäkerrallisen taiteellisen työskentelyn myötä sain aikaa ja tilaa omalle tarinalleni, pienelle palalle elämäkertaa sekä mahdollisuuden identiteettityöskentelylle. Tarinallinen totuus ja mielikuvitus kietoutuivat toisiinsa ja pyrin kuvaamaan sitä, mikä oli minulle sillä hetkellä todellisuutta. Käsittelemiäni asioita ja tarinoita sävytti minun jonkinasteinen esiyymmärrykseni. Valitsin perhevalokuvien katselun myötä vahvimmin muistoja herättäneitä aiheita, leikkini ja perheeni käsityöt. Pyrin tarkastelemaan myös näiden muistojen näkökulmasta leikin ja kädentaitojen mahdollista vaikutusta teoksiini ja täydensin muistoja lähdekirjallisuudella. Tätä kautta kurkottelin samalla moniin eri todellisuuksiin.

Lähdekirjallisuuteni muotoutui kirjoittamisen ohella. Opinnäytteen alkuajatuksen myötä haarukoin lähdekirjallisuutta, joka vaihtui ja täsmentyi ajan kanssa, ennen kun opinnäytetyöni sisältö alkoi muodostumaan. Opinnäytetyö haki monesti muotoaan, mutta vapaan kirjoittamisen avulla ajatukseni selkenivät pikkuhiljaa ja kysymykset, joihin halusin lisää ymmärrystä, muotoutuivat. Annoin monille ajatuksille mahdollisuuden tietämättä kirjoittamisen lopputulosta. Tekstistä tuli ehkä liiankin henkilökohtainen. Ajattelin kuitenkin, että näin siinä ainakin kuului ääneni.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA JA TIEDONHANKINTA

2.1 Alkuajatuksia

Mielikuvitustani oli pitkään kiehtonut saksalaisen professori Ernst Haeckelin (1834-1919) uskomattoman taidokkaat ja taiteelliset tutkimuspiirrokset. Hän tallensi piirtämällä ja maalaamalla muun muassa mikroskooppiset havaintonsa sekä kasvi- ja eläinlöydökset.

Kuvat 1 ja 2. Ernst Haeckelin taidokkaita tutkimuspiirroksia. Diatomea – diatomit.

Nämä mikrobiologiset maailmat uinuivat jossakin alitajunnassani, kun hakeuduin Li-mingan Taidekoulun kuvataidelinjalle lukuvuonna 2018-2019. Keramiikkataiteilija Rut Brykin (1916-1999) innoittamana, olin tehnyt aiemmin runsaskuvioisia keramiikkamosaiikkeja. Halusin alkujaan tehdä kuvataidelinjan grafiikanjaksolla metalligrafiikan vedoksia, jotka sopisivat minun mosaiikkikeramiikkareliefiini. Tämän ajatuksen myötä grafiikan taidetyöskentelyni kantavaksi teemaksi muodostui pikkuhiljaa ornamentiikka, joka kulki mukani koko lukuvuoden. Ornamentiikkaan tuli mukaan, kuin vaivihkaa, tyylytellyt solujen, kasviplanktonien ja levien rakenteista muuntuneet kuvioaiheet. Lopulta vedostin vain muutamia metalligrafiikan vedoksia, jotka sopivat kuva-aiheiltaan keramiikkareliefieni pariin. Innostuin sen sijaan vedostamaan pääasiassa mikrobiologiasta kumpuavaa kuvallista materiaalia puupiirros- ja kopiografiikkatekniikoilla. Tätä materiaalia käytin nyt opinnäytteeni näyttelyteoskokonaisuudessa.

Toinen minua, tällä hetkellä inspiroiva aihe, oli nuppineulat. Minua kiinnosti ajatus niinkin arkisen esineen kuin nuppineulan, nostaminen taidemateriaaliksi. Nuppineulat tulivat mukaan teoksiini jo aiempina vuosina tehtyjen kokeilujen myötä. Ensin pienissä määrin ja varsinainen innostus nuppineulojen sekä helmien yhdistämiseen tuli teoksiini vuonna 2020.

Toinen todellisuus -näyttelykokonaisuudessa toin taiteellisin keinoin näkyväksi minulle antoisaa sisäistä maailmani. Hyvin erilainen todellisuus avautui silmälle muuten niin näkymättömän mikroskooppisen maailman myötä. Tätä todellisuutta tavoittelin teoksiini Haeckelin tieteen ja taiteen vuorovaikutuksesta syntyneistä piirroksista sekä Internetin kuvavirrasta. Nämä mikroskooppiset maailmat johdattelivat minut visuaaliseen tarinankerrontaan näyttelykokonaisuuden muodossa.

2.2 Teoriaa ja käytännön menetelmiä

Opinnäytetyöni oli taiteellinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli tuottaa lisää tietoa ja ymmärtämystä taiteellisesta työskentelystäni. Koin tarvitsevani tämän prosessin antamaan tietoa ja kokemuksia voidakseni kehittyä taiteilijana. Pyrin tekemään tilaa myös uudistumiselle. Mahdollisen kasvavan itseymmärryksen ja näkemysten myötä toivoin löytäväni jotakin orastavaa ja uutta taiteeseeni. Opinnäytteeseeni kuului näyttelykokonaisuus ja kirjallinen osuus. Tavoitteenani oli syventyä seuraavanlaisiin kysymyksiin: mistä taiteelliset ideani kumpusivat, mitä minun taiteellisessa työskentelyssäni tapahtui sekä millaista tarinaa kerroin itselleni ja muille taiteeni kautta. Vaikka minulla oli jo jotain esiyymmärrystä, pyrin kuitenkin lähestymään aihettani avoimin mielin.

Tutkimuksen lähestymistapa oli laadullinen ja tutkimusotteeni autoetnografinen ja siinä oli narratiivisia piirteitä. Autoetnografian tutkijakertojana minulla oli tarkoitus tuottaa puhuttelevaa ja samaistuttavaa tutkimusta, joka perustui henkilökohtaisiin kokemuksiini. Nojasin tutkimuksessani fenomenologiaan, joka korosti muun muassa tutkijan omaa kokemusta ja avautui tutkijalle elettyinä todellisuutena sekä tuotti tietoa ja merkityksiä kokemusten kautta. Yritin kuvata jollain tavalla havaittavissa olevaa mutta ainutkertaista, fragmentaarista ainesta alituisesti muuttuvasta todellisuudesta. Autoetnografinen tutkimus mahdollistaa tutkimaan ja kirjoittamaan asioista, joista on monesti vaikea puhua. (Puusa & Juuti 2020, 9-15, 216-217, 222-227, 282-307.) Opinnäytteessäni tein kuitenkin tietoisia valintoja ja rajasin monia aineksia sen ulkopuolelle. Samalla rajasin myös opinnäytetyöni laajuutta. Olin tarinassani mukana todeksi tuntemien kokemuksieni ja tuntemuksieni kanssa. Tiedostin, että kertoessani menneisyydestäni, se oli aina tässä hetkessä tehtyä tulkintaa, johon vaikuttivat muistini ja motiivini jäsentää mennyttä. Opinnäytetyö oli minulle myös identiteettityötä, jonka kautta

rakensin taiteellista minuuttani. Tällä tavoin toteutetun omaelämäkerron myötä yritin jäsentää, ymmärtää sekä jakaa lukijan kanssa elämäni pieniä fragmentaarisia asioita. Tarinani sisälsi poimintoja elämästäni: kertovia tekstejä, episodeja, joiden ääressä yritin syventyä kertomaani sisäiseen tarinaan ja taiteelliseen ajatteluuni. Tämä kaikki ei välttämättä tapahtunut kronologisesti, vaan polveillen ja muodostaen omanlaisia kokonaisuuksia. Mietteitä minussa herätti myös se, miten konkreettisesti ja tietoisemmallalla tasolla voisin työstää elämäni. (Puusa & Juuti 2020, 9-15, 216-217, 222-227, 282-307.)

Tarinoitani ei olisi ilman muita. Kertoessani itsestäni jouduin kertomaan samalla myös muista henkilöistä. Omaelämäkerrallisissa tarinoissa kerroin jo poismenneistä läheisistäni ja he joutuivat tahtomattaan tarinoitteni kohteeksi. Painotan, että heistä kertomani kuvaukset olivat vain ja ainoastaan minun mielikuviani ja tulkintaani. Vaikka kuvaukseni olivat henkilökohtaisia, minun kokemuksiani, ne olivat myös osa meidän sosiaalista ja kulttuurista tarinaamme.

Havainnoin työskentelypäiväkirjojani ajanjaksolta, jonka mielsin pääasiallisesti kuuluneen opinnäytteeni kehityskulkuun. Työskentelypäiväkirjat kattoivat siis jakson syksystä 2018 kevääseen 2021. Käsittelin teksteissäni esimerkiksi moninaisia tunteita, ajatuksia, ideoita, muistoja, kokemuksia, taideprosessia sekä piirsin luonnosmaisia kuvia, lähinnä muistaakseni syntyneitä ideoitani. Näiden kirjojen päiväkirjamaisia merkintöjä en kirjoittanut ja avannut sellaisenaan tähän opinnäytetyöhön, vaan poimin sekä yhdistelin merkintöjä kokonaisuuksiksi. Käymällä läpi kokemuksiani ja elämäni, toivoin ymmärryksen lisääntyvän esimerkiksi tarkastelemalla kokemuksiani uudesta näkökulmasta. Avaamalla taidetyöskentelyäni, pyrin kuvaamaan myös omaa taiteellista ajatteluani. Teoksieni kautta toin näkyväksi taitamiseeni sisältyvää tietämistä kirjoitetun lisäksi. Tavoittelin jotain oleellista, tekemisen todellisuutta taiteellisesta työskentelystäni.

2.3 Jotakin todellisuudesta

Menneisyyttä, nykyisyyttä, tulevaa, tiedostamatonta, tiedostettua, näkymätöntä, näkyvää, todellista, tutkittua, tulkittua, fyysistä tai henkistä todellisuutta...Jokaisella on

oma todellisuutensa ja todellisuuskäsitteensä. Filosofi Jaana Venkulan (2003, 21) mukaan todellisuus on määrittelemätön. Tieteellistä, epätieteellistä, arkikokemuksiin perustuvaa, uskonnollista todellisuutta, toisia todellisuuksia ja mielikuvituksen luomia maailmoja. Venkula (2003, 16-17) kirjoittaa todellisuuden ilmenemistavoista ja todellisuuskäsitysten muodostumisesta. Hänen mukaansa todellisuudella on kolme ilmenemistapaa: tiede, taide ja etiikka. Todellisuuskäsityksen muodostumisessa on eri vaihteita, kuten millä tavoin todellisuus ilmenee, mitä on todellisuutta koskeva tieto ja millä metodeilla tuota tietoa saadaan. Venkula (2003, 19, 35) toteaa myös, että tavoitamme todellisuudesta sen, minkä oma näkemyksemme hyväksyy ja mihin olemme tottuneet. Tarvittaessa muokkaamme näkemyksiä ja todellisuutta kokemuksiimme pohjautuen. Luomme todellisuutemme tekojemme ja toimintamme myötä. Jossain mielessä todellisuus on aina keskeneräistä ja vaillinaista, kuten mielikin. Todellisuuskäsitys pitää sisällään vääjäämättä aina myös ihmiskäsityksen.

Venkulan (2003, 34-35) mukaan taiteessa todellisuus ilmenee aineellisena ja henkisenä. Taiteilija ilmaisee ja taiteen kokija tulkitsee yksilöllisesti näkemyksensä. Taide suo monia mahdollisuuksia nähdä, tulkita ja luoda todellisuutta. Taiteen kautta meillä on tilaisuus kohdata sekä ymmärtää muun muassa omia ja muiden kokemuksia. Nämä taiteelliset kohtaamiset voivat avata todellisuuden merkityksellisenä ja antoisana. Taide voi niin ikään vahvistaa kykyämme käsittää alinomaa muuntuvaa todellisuutta. Taide tarjoaa myös erilaisia yhteyksiä todellisuuteen, kuten tunteiden ilmaisua, yhteiskuntakritiikkiä ja ajanvietettä. Tai sitten jotakin aivan muuta: voimme paeta sadun, mielikuvituksen, leikin ja taiteen maailmaan. Kuvataiteilija Teemu Mäki (2017, 47, 51) kirjoittaa taiteellisesta nautinnosta joko todellisuuspakoisena tai todellisuushakuisena. Taide mahdollistaa esimerkiksi eskapismien eli väliaikaisen paon todellisuudesta, jossa ihminen voi hetkeksi unohtaa esimerkiksi huolensa. Sisäisen todellisuuden eli ihmisen kokemusmaailman ja ulkoisen todellisuuden eri tasot ovat monimutkaisessa suhteessa toisiinsa. Taide tulkitsee muutoksia ja saa niitä aikaan. Taide ja todellisuus vaikuttavat toisiinsa (Valjakka 1989, 9).

3 TARINOITU OMA ELÄMÄ

*Minä haluan säilyttää
ihmettelemisen kykyäni.
Niin kauan kuin osaan vielä ihmetellä
en lakkaa kasvamasta.
Minä avaudun uusille asioille
ja näen syvemmin elämän kudoksen
ja paikkani siinä.*

(Schaffer 1988, 30)

3.1 Muisto on viesti nykyisyydelle

Mitä meistä jää jäljelle? Olin miettinyt tätä monesti istuessani keskellä teosmateriaalieni ylitsepursuavaa sekamelskaa. Toivottavasti ei ainakaan tämä kaikki materiaali-paljous. Tämän päivän eräs trendi on tavarankarsiminen ja monille jääkin säilytettäväksi ehkä vain ne rakkaimmat esineet normaalin käyttötavaran lisäksi. Mitä tavarasta, mutta harmikseni olin huomannut, etten ollut ymmärtänyt kysyä läheisiltäni riittävästi asioista, kun vielä siihen oli mahdollisuus. Mitä minulle oli jäänyt muistoksi läheisiltä, jotka olivat jo poismenneet? Muistot ja kerrotut tarinat, jotka nyt muistissani elivät omaa elämäänsä, joita en enää välttämättä pystynyt erottamaan toisistaan. Muistot, jotka olivat aina kuin uusia, jotka muuntuivat ajan kanssa, kuten psykologi Douwe Draaisma (2011, 38, 40) kirjoittaa. Vaiko perityt ominaisuudet ja piirteet, opitut asiat, arvomaailma, haalistuvat valokuvat sekä joitakin kädentöitä? Menneisyyden tunteminen olisi tärkeää, voidaksemme ymmärtää nykyisyyttä (Aikasalo 2006, 40). Menneisyydellä, jäsentämällä elämänkulun tapahtumia, muovaamme ja laajennamme käsitystämme itsestämme. Missä olemme ja mihin olemme menossa. Menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus kietoutuvat yhteen. Tätä elämän arviointia teemme jatkuvasti. (Vilkko 1997, 77.)

Tarinani muodostivat minulle merkityksellisiä pieniä kertomuksia, jotka olivat tulkit-tuja fragmentteja elämästäni ja subjektiivista todellisuutta. Valitsin kerrontani koh-teiksi sellaisia muistoja ja kokemuksia, jotka sopivat myös valitsemaani tarinaan. Tekstissäni todellisuus sai mahdollisesti niin ikään uusia merkityksiä tulkintani myötä, myös sellaisia, joita ei ehkä ole ollut todellisuudessa. Näiden tarinoiden kautta kävin

dialogia menneisyyteni kanssa. (Eskola & Peltonen 1997, 8, 10-11, 13.) Tämä oli yritys paneutua lähemmin sisäiseen maailmaani ja tulla sitä kautta enemmän näkyvämmäksi. Lähdin tälle muistojen matkalle ensin lähisukuni valokuvien kautta. Toivoin löytäväni jotakin itselleni tärkeää, mitä en ollut aiemmin huomannut tai tullut ajatelleeksi.

3.2 Valokuvien kertomaa

Kassillinen valokuvia oli odottanut minua pitkään. Kaikki ne erikokoiset ja -muotoiset, mustavalkoiset ja kellastuneet valokuvat, jotka jäivät vanhemmiltani ja mummiltani, kuvalliset muistot, jotka halusin itselleni. Alkaessani työstämään tätä opinnäytetyötä, koin valokuvien läpikäymisen tärkeänä. Rakentelin mielessäni aikajanaa ja yritin sijoitella kuvissa näkyvää ajalliseen jatkumoon. Ajattelin kuvien mahdollisesti valottavan minulle jotakin oleellista lisää, jotain, joka oli tehnyt minusta minut. Taideterapeutti Hanna Hentinen (2009, 41) avaakin valokuvan mahdollisuuksia toimia esimerkiksi ajatuksien, tunteiden ja muistojen herättäjänä. Kun minulla ei ollut enää ketään, jolta kysyä, toivoinkin kuvallisen materiaalin herättelevän haalistuneita muistikuvia kerrotusta ja koetusta sekä mahdollisuuden tarkastella kuvia uusin mieltein.

Vasta valokuvia katsellessani, havahduin huomaamaan, ettei meillä ollut perhealbumia. Minulle merkityksellisin albumi puuttui. Eikö perheeni kuvallista tarinaa ollut olemassa? Se oli jotenkin hämmentävää, pysäyttävääkin tajuta. Lapsuuteni valokuvat olivat minulla sekalaisena nippuna, joita olin keräillyt vuosia aiemmin, monien irtokuvien joukosta. Kuviakin oli melko vähän tältä ajalta. Koin tämän puuttuvan valokuva-albumin kertovan omaa tarinaansa. Psykoterapeutti Pirkko Pehunen (2009, 76-78) nostaa esiin sen, että perhealbumissa näkyy aina myös perheen kuvitteellinen tarina ja ajatus onnellisesta perheestä. Ehkä vanhempani eivät kokeneet tärkeäksi koota kuvallista yhteistä menneisyyttä vaikeuksiensa keskellä tai albumia varten ei vain ollut yksinkertaisesti valokuvia ilman omaa kameraa. Kotona meillä oli kyllä läheisistä valokuvia esillä.

Olemassa olevien valokuvien kautta avautui mielestäni kuitenkin melko realistinen kuva lähisukuni elämästä. Elämästä, joka ei päästänyt heitä kovin helpolla.

Kokemuksista osa siirtyikin myös ylisukupolvisena taakkasiirtymänä suvun jatkumossa. (Ylikangas 2016, 82-93.) Tosin Pehunen (2009, 77) tuo esiin myös sen, ettei kaikki valokuvassa näkyvä ole aina totta. Huomioni kiinnittyi myös siihen, että valokuvissa näkyi yllättävän monenlaisia tunteita. Olin kokenut, ettei niitä juurikaan näytetty perhepiirissäni, mutta kuvat kertoivat muuta tarinaa. Pehusen (2009, 77) mukaan niin sanotut itseotetut näppäilykuvat läheisistä voivatkin parhaiten esittää kuvattavan totuudenmukaisesti. Halusin uskoa tähän käsitykseen.

Nämä kaikki sekalaiset valokuvat veivät minut matkalle tunnelmiin, joita en osannut odottaa. Ajattelin etukäteen valokuvien herättävän alakuloisuutta ja tunteen siitä, että olin jäänyt jostain paitsi. Yllätyksekseni tuntuikin melko voimauttavalta käsitellä perheen mennyttä aikaa valokuvien kautta. Valokuvaaja Miina Savolainen (2009, 216) luonnehtii valokuvan katsomisen olevan kehollista, joka koetaan tunnetasolla ja aisteilla. Valokuvieni ääressä tämä tapahtui myös minulle. Valokuvat loivat lisäksi huomattavasti positiivisempia mielikuvia ja merkityksiä menneestä kuin olin sen aiemmin kokenut. Varmasti tulkintanikin oli muuttunut oman elämäkokemukseni myötä. Lapsuuteni valokuvissa näytin onnelliselta, hyvinvoivalta sekä reippaalta. Ehkä katsoin nyt itseäni hyväksyvämmän? Valokuvien läpikäyminen tuotti myös mukavia yllätyksiä. Esimerkiksi lapsuuteeni liittyvät kuvasarjat täydentyivät nyt uusilla eri albumeista löydetyillä kuvilla. Koko valokuvissa oleva kuvaustilanteen tunnelma saattoikin muuttua yhden lisäkuvan ansiosta positiivisemmaksi kuin millaisen mielikuvan olin saanut aiemmin. Oli myös ilahduttavaa löytää kuva itsestäni alle vuoden vanhana, jossa minulla oli ylläni äitini tekemä pieni mekko, joka oli minulla vielä tallessa. Erityisesti valokuvat mummini pihapiiristä toivat eloisasti mieleeni lapsuuden mielikuvitus- ja pihaleikit. Elin ja koin jotkut muistot hyvinkin vahvasti ja se oli liikuttavaa. Kuvien katselu oli nostalgista ja muistoja nousee edelleen pintaan hiljalleen. (Vilkko 1997, 172.)

Jos kokisin tarvetta tai haluaisin leikitellä opinnäytetyöni otsikolla, voisin kuvien kautta vaikkapa luoda itselleni uuden kuvitteellisen menneisyyden, toisenlaisen todellisuuden, jossa menneet asiat olisivat toisin. Se olisikin sitten aivan toinen tarina. Tämä oli kuitenkin elämäni ja koin olevani riittävän arvokas omana itsenäni. Myönteisemmän minäkuvan rakentamiseen meni kuitenkin jo niin paljon aikaa. Halusin siis pitäytyä omassa totuudessani ja todellisuudessani, sellaisena kuin sen koin. Kaikkea ei voi

toki muistaa ja silläkin oli oma merkityksensä (Vilkko 1997, 171). Valokuvat kuitenkin mahdollistivat paljon: kuvittelun, uudelleentulkinnat, matkaamisen ajassa sekä minäkuvan selkeyttämisen (Halkola, Mannermaa, Koffert & Koulu 2009, 68, 217, 220).

Koin valokuvien katselun toimineen valmistautumisena opinnäytetyön pohdintaan. Valitsin valokuvista ja niiden mieleen tuomista muistoista joitakin vahvimpia mielikuvia herättäneitä fragmentteja. Koska aiheita oli syytä rajata, niin valitsin mummini pihapiirin kirvoittamat muistot lapsuusajan leikeistäni. Kuvittelin niiden antavan minulle joitakin vastauksia opinnäytteeni kysymyksiin. Avasin myös lähisukuni käsitöiden tekoa hahmottaakseni enemmän käsillä tekemiseni kokonaiskuvaa sekä taustoittaakseni opinnäytetyötäni.

3.3 Käsien kätevyyttä

Peilasin kädentaidollisia muistojani äitini puoleiseen lähisukuun, henkilöihin, joiden taitojen tulkitsin vaikuttaneen käsillä tekemiseeni. Koin, että äitini puolen suvussa kulki perintönä kädentaidot, tekemisen ja taidon lahjat, jotka olivat annettu myös minulle. Lähisuvussamme oli ollut ja on useita käsistään käteviä ja osaavia. Mummini virkkasi, leikkasi matonkuteita ja kutoi kangaspuilla mattoja. Varmasti hän teki muutaakin, mutta nämä käsityöt muistan selkeimmin. Äitini neuloi, ompeli koneella, kutoi sekä kokeili monia erilaisia kädentaitotekniikoita. Äidinisä oli taasen taitava koristeveistossa. Tyypillinen jako naisten ja miesten käsitöihin näkyi lähisukuni vanhemman polven käsitöissä. He joutuivat toteuttamaan itseään myös osittain tarpeen sanelemana ennen kuin käsitöistä tuli heille enemmän harrastuksen omaista. Tekstiilityön opettaja Päivi Aikasalo (2006, 40) tiivistääkin käsityön merkityksen muuttuneen ajan kanssa välttämättömyydestä harrastukseksi. Käsityötieteen professori Sinikka Pöllänen (2006, 70) mukaan käsityöt mahdollistavat, niin ennen kuin nyt, arjesta irrottautumisen, ajan ja tilan antamisen omille ajatuksille ja toiveille sekä onnistumisen ilon. En valitettavasti tiedä mummini ja äitini ajatuksia käsitöiden merkityksestä heille. Se ei tullut koskaan puheeksi, mutta paljon he saivat aikaiseksi. Aiemmat sukupolvet oppivat käsityötaidot jo monesti lapsena, kotona saaduilla opeilla tai työ opetti tekijänsä (Aikasalo 2006, 45). Arkkitehti Juhani Pallasmaa (2017, 9-10) kirjoittaa taitojen ja tiedon kulkevan mukana aisteissa, lihaksissa ja käsissä sekä kollektiivisessa hiljaisessa

tiedossa. Aikasalo (2006, 47, 49, 52) kuvaa naisten käsitöiden teon olleen melko itseselvää ja osin pakollistakin, sillä usein tuotteet tehtiin perheen tarpeisiin ja olivat osa elämäntapaa. Käsitöiden kautta rakennettiin niin ikään minuutta ja tietynlaista naisuutta. Myös professori Ulla-Maija Salon (2006, 125) mukaan käsityöt ja ahkeruus olivat monesti pätevän tytön ja naisen mitta. Äitini oli taitava ja monipuolinen käsitöiden tekijä. Käsityöt kuuluivat arkielämäni ja käsityöoppia olisi ollut saatavilla niin halutessani. Valitettavasti kouluajan ikävät käsityömuistot jättivät myös minuun lähemmättömän jäljen monien muiden lasten tapaan. Salo (2006, 120-125) kuvaileekin monille tuttuja käsityömuistoja. Käsitöissä oltiin silloin joko hyviä tai huonoja, niitä osattiin tai sitten ei osattu. Monesti myös kerromme ja toistamme itsellemme sekä muille tarinoita kouluajan käsityömuistoista juuri onnistumisien tai epäonnistumisien kautta. Arvatenkin olin niitä huonoja. Olin hidas. En monesti ehtinyt edes ymmärtämään mistä oli kyse, ajattelusta ja sisäistämisestä puhumattakaan. Lopulta en oikein kiinnostunut naisten niin sanotuista perinteisistä käsitöistä, joita olin kyllä aikuisiässä monipuolisesti ainakin kokeillut koulutusteni yhteydessä. Poikkeuksen tästä tekee virkkaus: se kiinnosti minua jo yläasteikäisestä. Perussilmukoita ja niiden salakielen omaisia lyhenteitä tapailin itsekseni virkkausohjeista. Tarvittaessa kysyin lisäneuvoja mummiltani. Näitä sisäistämiäni virkkauksen perustaitoja käytän edelleen tekstiiliteoksissani.

Ehkä parhaiten omaksuinkin käsityön kuuluvan jokapäiväiseen elämäni. Se oli osa tavallista arkielämää, eikä siinä ollut mitään erikoista ja ihmeellistä. Käsillä tekeminen veti myös minua puoleensa ja pitkään tämä ilmeni askartelun muodossa. Toteutin itseäni lapsesta aikuisuuteen askartelukerhoissa ja erilaisilla kursseilla. Omaksuin tällöin erilaisia kädentaitoja sekä koin onnistumisen kokemuksia. Gerontologian tutkija Jan-Erik Ruthin (1985, 41) mukaan perheen luovuus saattaa olla ilmaisuvoimaisin vasta toisessa tai kolmannessa polvessa alalla mitä perhe on harrastanut. Lapset saavat mahdollisesti jo varhain virikkeitä, harjoitusta sekä myöhemmin mahdollisesti alan koulutusta ja näin ohittavat vanhempansa taidoissaan. Tulkitsinkin, että jossain vaiheessa meistä, äidistäni ja minusta, tuli tasavertaisia tekijöitä, joilla oli omat vahvuutensa kädentaidoissa. Olikin luontevaa kääntyä toisen puoleen ja kysyä neuvoja sekä mielipiteitä puolin, että toisin. Toki minun opiskelumahdollisuuteni laajensivat tätä tietotaitoa entisestään.

Opinnäytettä tehdessäni kiinnitin tietoisemmin huomioni äidinisän puutöihin. Hänen tekemiään puutauluja oli mummini kotona ja myöhemmin äidilläni sekä minulla. Niitä näkyi myös selailemissani valokuvissa. Nämä reliefimäiset puutaulut ja koriste-esineet olivat vaatineet aikaa ja taitoa. Suurin osa hänen ruskeasävyisten taulujensa aiheista kuvasivat arkipäivän eloa ja rakennuksia, mutta ehkä osaan olivat vaikuttaneet mahdollisesti kerrotut tai luetut tarinat. Minulle rakkain, häneltä jäänyt esine oli äidiltä tyttärelle periytynyt, taidokkain lovileikkauksin koristeltu korurasia. Korurasia oli valmistunut vuonna 1933, jolloin äidinisä oli 24-vuotias. Luulen hänen aloittaneen puutöiden teon jo poikasena, koska hänen tekemisensä oli ehtinyt kehittymään näin taidokkaaksi. Hän kuoli jo vuonna 1947. Hänen käsityöoppinsa puuntyöstöstä siirtyivät isältä pojalle. Äitini veli jatkoi saamallaan taidoilla ja työkaluilla puutöitä vapaa-ajallaan. Vaikka en koskaan tullut tuntemaan isoisääni, tietyt hänen puutöistään ovat minulle kuitenkin merkityksellisiä. Kulttuuriantropologi Maria Koskijoen (1997, 269-270) mielestä ilmaisemme esineiden kautta, mikä on meille muistamisen ja tallettamisen arvoista. Merkitykselliset esineet eivät kuvasta ainoastaan menneisyyttä, vaan niitä tulkitaan aina uudelleen ja uudelleen. Lähisukuni ja perheeni käsityöt kantavat muistoja muun muassa kolmen naisen menneisyydestä ja nykyisyydestä: mummini, äitini sekä minun. Jatkan edelleen tyttärieni kanssa sukuni kädentaitoja. Olen myös osa kädentaitojen pitkää traditiota.

Kuva 3. Korurasian kansi. Oiva Salmivaara 1933.

3.4 Leikissä on taiteen siemen?

3.4.1 Leikkini ja tilakokemukset

Minun lapsuuden taikamaailmani oli 60-70-luvulla. Lapsuuteni pääasialliset muistot liittyivät pikkukaupungin vähävirikkeiseen, uuden uutukaiseen kerrostalolähiöön sekä mummini omakotitalon maaseutumaiseen elämänpiiriin. Tällöin olin noin 6-13-vuotias. Kerrostaloalueella parasta oli laaja lasten leikkiyhteisö ja -reviiri. Avainlapsilla, heillä, joilla oli kotiavain kaulassa, oli tietty vapaus tulla ja mennä, niin myös minulla. Suuresta lapsijoukosta löytyi väkeä joka leikkiin ja peliin.

Muistan tai ainakin koen muistavani monet lapsuuteni leikit. Leikkiminen oli minulle tärkeää ja leikin pitkään. Leikin monesti myös yksin ja joiltakin kavereilta jopa salaa, sillä leikkiminen oli niin lapsellista touhua heidän mielestään. Koen, että minulle tärkeimmät leikkini leikin kuitenkin yksin ja tunsin silloin vahvasti mielikuvituksen voiman. Yksin oleminen ja tekeminen on edelleenkin tärkeää: tällöin pystyn täysin keskittymään tekemääni ja uppoamaan sisäiseen maailmaani. Minulla oli luultavasti monet kerrat tylsää itsekseeni, mutta mielikuvituksella oli onneksi monia ehdotuksia. Mielikuvissa näinkin itseni istumassa keskellä nukkeleikkejä tai haaveilemassa minun isolla lämpöisellä kivelläni. Muistan lukuisat jännittävät tutkimuskäynnit mummini kodin vintillä. Ja ne vaateleikit. Uimisen, sukeltelun ja kuperkeikkojen tekemisen vedessä. Kykkimiset pienessä soramontussa sammakon kutua tutkimassa. Puissa kiipeämiset. Sinisen polkupyörän ja punaisen potkukelkan. Herkät kissankellot, vahvan oranssiset liljat. Kirsikkapuun tummanpunaiset marjat sekä tuoksuvat sireenipensaat. Kuukausien ajan kestävät heppaleikit. Satojen postimerkkien lumon. Askartelut.

Koen myös muistavani leikkieni tilat: lapsuuden kodit, niiden värimaailmat ja tunnelmat, mutta myös tietynlaisen surumielisyyden, alakuloisuuden sekä kokemuksen ulkopuolisuudesta ja yksinolosta. Luovuuden ja lahjakkuuden tutkija Kari Uusikylä (2003,77) kirjoittaa tästä monen luovan lapsen ongelmasta: yksinäisyydestä ja erilaisuuden tunteesta. Pallasmaa (1993, 82) mieltää yksinäisyyden kokemisen olevan myös eräs arkkitehtuurin peruselämyksistä. Tiloista jännittävin oli kuitenkin mummini arvoituksellinen ja hämyinen vintti. Vintti, joka eli sään mukaan, oli viileä, kylmä, lämmin tai kuuma. Kattoon ropiseva rauhoittava sade. Rakennuksen oudot äänet. Pölyn

näki leijailevan omia leikkejään aurinkoisella säällä. Vintin hieman pelottavat pimeät nurkat ja hämähäkinseitit. Koipalloilta haisevat, minua isommat vaatelaatikot sekä kaikki ne sahanpuruihin ja laatikoihin kätköytyt aarteet. Kokemuksia, joita en saanut kerrostalokodeissamme. Mummini pihapiirissä oli myös parhaat päivänsä nähnyt, sireenipensaiden muodostama huvimaja, johon pystyin hyvin menemään sisälle. Huu- maavan ihanalta tuoksuvat valkoiset ja vaalean liilat kukat, jotka ympäröivät minut salaisessa puutarhassani. Sireenikukkien tuoksu johdattaa minut edelleen hetkessä lapsuuteen, kymmenien vuosien päähän. Uimassa ja veden pinnan alla, vain minä, ilma- kuplat sekä veden liike. Vedessä myös äänet hävisivät tai kuulostivat kaukaisilta. Samaa tai auringon säteiden läpäisemä vesi, tila, jossa halusin olla niin kauan kuin hap- pea vain riitti. Äitini monesti sanoikin, että jalkani näkyivät päätä enemmän vesi- leikeissäni. Vesi, vinttikokemukset ja sireenipensasmaja ovat lapsuuteni vahvimpia aistisia ja kehollisia muistojani.

Pallasmaa (1993, 80-89, 106-114; 2016, 34, 54) kirjoittaa muistin huoneista ja paikan kokemuksesta. Hänestä elämyksien ja muistikuvien pohjalta nousevat mielen sisäiset arkkitehtuurit rakentuvat toisin kuin suunniteltu arkkitehtuuri. Elämys onkin hänestä monesti kokonaisvaltainen ja moniaistinen, jossa esimerkiksi yksilöllinen ja kollektiivinen, tietoinen ja tiedostamaton sekä mielellinen ja ruumiillinen yhdistyvät. Lapsen ja taiteilijan kokemusmaailmassa tila, paikka, aika ja koko saavat erilaisen merkityk- sen. Tietyt paikat muistetaan ja ne vaikuttavat ruumiiseemme ja herättävät assosiaati- oita, jotka muuttuvat osaksi omakohtaista maailmaamme. Kokemukseen yhdistyy muistelemineen, muistaminen ja vertailu. Voin hyvin samaistua Pallasmaahan, kun hän kertoo lapsuutensa vahvimpiin muistoihin kuuluneen vaarinsa maalaistalon asumatto- man ullakon. Edelleen minua kiehtoivat esimerkiksi vanhat rakennukset, rakennelmat, autiotalot, joissa hieman pelonsekainen jännityksen tunne sekä mielikuvitus herää eloon.

3.4.2 Leikistä ja luovuudesta

Lapsella luovuus tulee luonnostaan ja se kukoistaa vapaudesta, vapaudesta toteuttaa vilkasta mielikuvitustaan ja sisäistä kiinnostustaan Uusikylä (2001, 14-15) tähdentää. Lapsen leikeissä on myös samankaltaisia aineksia kuin taiteilijan työskentelyssä. Lapsi

prosessoi sitä, minkä kokee tärkeänä, mikä etsii vielä ilmaisuaan. Lapsen sisäänrakennettu vaistonvarainen sekä esteettinen ja aito asenne todellisuuteen on samankaltaista kuin taiteilijan esteettinen asenne ja herkkyys. Lapsi ammentaa leikkiin itsestään sitä, mikä on hänelle luonteenomaista. Tosin se on jotakin mitä lapsen minuus ei vielä ymmärrä ja joka pysyy hänelle vielä salaisuutena. Lapsen maailma on pitkälti aistien saanelemaa ja hän elää leikeissä sen, mitä on kokenut ja nähnyt. Taiteilija samoin työstää näkemäänsä ja kokemaansa sekä alitajunnan ainesta. Taiteilijan taidetyöskentelyssä tämä leikki on alitajuntaan vaipuneiden ainesten herättämistä ja sen ilmentämistä taiteen keinoilla. (Jantunen, Suutarla & Heino 2019, 116-119.) Tunnistan hyvin itsessäni yllä mainittua asennetta taiteellisessa tekemisessäni. Haluan myös säilyttää tämän herkkyyden ja hieman lapsenomaisen suhtautumiseni. Taide tekee elämästäni sekä arjestani mielenkiintoisemman, kuin alati jatkuvan antoisan tutkimusmatkan. Leikissä ja taiteessa onkin oiva mahdollisuus nousta arjen yläpuolelle (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001, 6). Lapsi on joustava, hänen matala kontrollikynnyksensä mahdollistaa hyvinkin luovat ratkaisut. Näin lasten leikeissä kaikki onkin mahdollista. Suotuisissa olosuhteissa lapsen mielikuvitus kypsyy sekä kehittyy tunne-elämän ja karttuvan tiedon ja taidon kanssa. Pienen lapsen luovuus on nimenomaan leikissä. Aikanaan leikit vaipuvat alitajuntaan ja ovat kuin aarre, josta voi ammentaa edellyttäen että, säilyttämme yhteyden sisäiseen lapseemme. (Jantunen, Suutarla & Heino 2019, 121-122.)

4 SISÄINEN MAAILMANI – TAITEILIJAN MINUSSA

4.1 Taiteen tekemisestä

Haluan taiteessa kokeilla, etsiä ja löytää. Katson ympäristöäni tietoisesti, alitajuisesti, hakien, löytäen visuaalisia ärsykeitä teosteni työstämiseen. Teokseni ovat syntyneet monesti minua puhuttelevien materiaalien ja pohdintojen sekä kokeilujen myötä. Olen utelias, motivoitunut ja alati innostuva kokeilija. Tämä on omiaan erilaisten materiaalien ja tekniikoiden yhdistelmiin sekä moninaisiin kokeiluihin. Se on osa persoonaani sekä ammatillista osaamistani. Tätä osaamista pystyn hyödyntämään taideprosessien aikana, sillä uudet ajatukset ja pohdinnat vertautuvat aikaisempaan tietotaitoon.

Taiteellinen työskentelyni on pitkälti materiaalilähtöistä. Materiaalivalinnoilla on omat merkityksensä osana teosteni tarinaa. Työskentelen materiaalien ja tekniikoiden ehdoilla, mutta kertynyt kokemukseni mahdollistaa monenlaisia yhdistelmiä ja ratkaisuja teosten toteutuksessa. Taiteellisessa prosessissani annan mahdollisuuksille runsaasti tilaa ja minulla on vapaus kokeilla sekä näennäisesti epäonnistua. Teoksen alkuajatukset näyttävät vain alustavan suunnan mitä kohti pyrkii. Usein ajatus ei toimi kuvitellusti, tällöin minulla on mahdollisuus uusiin pohdintoihin ja ratkaisuihin. Pyrin siihen, etten päätä teoksen lopputulosta liian varhaisessa vaiheessa.

Kehittelen teosaiheita pitkälti ajatuksissani, jota myös intuitioni kuljettaa. Kirjaan viitteellisesti näitä ajatuksiani työskentelypäiväkirjoihin. Jossain vaiheessa muistiinpanoni loppuvat, kun teoksen ajatus alkaa kirkastumaan. Tiedostan myös, että olisi tärkeää tänä aikana kirjoittaa auki tuntemuksia sekä tehtyjä ratkaisuja. Näin työskentelyn eri vaiheet tulisivat tietoisuuteen ja näkyväksi. Tekemiseni on kuitenkin niin intensiivistä, että en kykene hajottamaan huomiotani työskentelystä kirjoittamiseen. Tarkkailisin tekemistäni sen sijaan, että eläisin teoksen kehityksen kulussa. Teen muistiinpanoja tarvittaessa työrupeaman jälkeen. Laitan ainakin mieleen tulleet ideat ylös, sillä en muistaisi niitä välttämättä enää hetken päästä. Luotan osaamiseeni, mieleni aikaansaannoksiin, hiljaiseen tietooni sekä uuden oppimisen mahdollisuuteen. Kaikesta prosessiin liittyvästä epävarmuudesta huolimatta, huomaan sen aina lopulta synnyttävän jotakin uutta. Taiteellisessa työskentelyssäni pyrin käyttämään ja kehittämään monipuolisesti taitojani. Tämä on innostavaa ja iloa tuottavaa, mutta myös harjoittelua vaativaa.

Monesti tekeminen tuntuu leikinomaiselta sekä hyvin nautinnolliselta ja ajantaju häviää. Tällöin tekeminen onkin yhtä flowta (Csikszentmihalyi 2005.), tämä keskittynyt innostus vie minut mukanaan. Leikittelen ajatuksilla ja materiaaleilla, mutta teosteni toteuttamiseen tarvitaan paljon työtä. Taiteilijana olen teokseni äärellä monien mahdollisuuksien kanssa. Jokainen uusi teos on minulle jonkin uuden alku, jonka lopputulosta en tiedä etukäteen. Luovan prosessien eri vaiheet ja niiden kesto vaihtelevat minulla teoksesta toiseen. Joskus taiteellinen prosessi saattaa kestää vuosiakin. Monesti minulla on useampia teoksia samanaikaisesti työn alla, jolloin prosessien eri vaiheet sekoittuvat ja ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa. Parhaimmillaan voin tällöin löytää

aivan uudenlaisia oivalluksia ja elementtejä tekemiseeni. Kesken työskentelyn pysähdyin monesti katselemaan keskeneräistä teosta. Katselemalla pohtiminen saattaa kestää minulla useita päiviä, viikkojakin, jolloin teos on sivummalla ja työstän toisia teoksia. Saatan tarttua myös vuosia sitten tehtyyn teokseen ja jatkan työstöä uuteen suuntaan uuden idean myötä. Tai käytän aiemman teoksen osia materiaaleina seuraavaan. Minulla on tiettyjä aiheamaailmoja, joihin tunnun palaavani kerta toisensa jälkeen, kuten runsaus, sarjallisuus ja kerroksellisuus. Teokseni ovat näennäisen valmiita, kun olen jollain tasolla tyytyväinen aikaansaannokseeni. Tällöin olen tehnyt sen kaiken teoksen eteen, mitä haluan, osaan ja voin tehdä sillä hetkellä. Täydellisyyttä ei ole olemassa. Olenhan valinnut kuitenkin vain syntyneen ratkaisun monista vaihtoehdoista teosta tehdessäni. Hyvin samankaltaisista kokemuksista taiteellisessa työskentelyssä kirjoittaa myös kuvataiteilija Jaana Houessou (2010) väitöstyössään Teoksen synty.

Taiteen tekeminen on minulle kokonaisvaltaista ja intensiivistä. Suuntaan lähes kaiken energiani siihen. Arkeni kietoutuu taiteeseen. Käyttämäni tekniikat vaativat aikaa ja aika antaa minulle rauhan työskennellä omaan tahtiini. Aika myös menettää osittain merkityksensä, enkä välttämättä osaa arvioida teoksiini käyttämäni kokonaisaika. Toisaalta sillä ei ole minulle kovin suurta merkitystäkään, sillä taiteellinen prosessi on minulle tärkeintä. Hidas työskentely antaa tilan käsitellä omia tunteita ja kokemuksia sekä mahdollistaa myös moninaisten teosratkaisujen läpikäymisen.

4.2 Identiteettityötä

Työstän taiteen keinoin persoonallisuuttani ja minuuttani, niin tietoisia kuin tiedostamattomia näkemyksiä itsestäni. Taiteeni on identiteettityötä, jossa käyn lävitse henkilökohtaista kokemusmaailmaa, tunteita ja omaelämäkerrallista ainesta. Haluan toteuttaa ja ilmaista itseäni sekä kasvaa ihmisenä. Sisäisen maailmani rakennusaineokset koostuvat menneisyydestäni, persoonallisuudestani, taidoistani, kuvittelusta ja tulkinnoista. Oma antoisa mielikuvamaailma, tärkeät kokemukset, tunteet ja elämykset mahdollistavat minulle merkityksellisten teoksien synnyn. Monenlaiset käsin kosketeltavat materiaalit ja kuvat herättelevät miellelyhtymiä ja mielikuvitustani. Omien ajatuksien kanssa viipyily synnyttää mahdollisuuksia tarkastella asioita monista suunnista ja laaja-alaisesti. Tällöin mahdollistuu myös vanhojen ja uusien aineksien kohtaaminen

sekä sekoittuminen. Tämä voi viedä ajatuksiani moneen uuteen suuntaan, kuten Houessou (2010, 110) toteaa myös artikkelissaan. Maailma ympärillämme, kuten taidekin tuottaa paljon erilaisia näkymiä, todellisuuksia, niitäkin, jota aina ei haluaisi nähdä, mutta joita on kuitenkin tarpeen käsitellä. Teosteni myötä käyn muun ohella läpi omia kipupisteitäni. Psykiatrian professori Johannes Lehtonen (2011, 78) kirjoittaa, että taiteen korjaava ja uudistava voima edellyttää taidekokemuksen ja sen merkitysten tietoista tarkastelua. Tämä syntyy taiteen teon, kokemisen, oivalluksen, osaamisen sekä ilon myötä.

5 KUN SANAT EIVÄT RIITÄ – NÄKYVÄKSI TULEMINEN

5.1 Näennäisesti näkymättömästä kuvien kudelmiin

Ammensin opinnäytteeni teosaiheet näennäisesti näkymättömästä. Minua kiinnosti paljain silmin näkymätön, mikroskooppisen pienet löydökset. Internetistä keräämäni kuvamateriaali paljasti kiehtovan mikroskooppisen maailman laajuuden. Kuvamateriaalissa oli alan tutkijoiden tutkimustyöhön liittyviä mikroskooppikuvia kuin harrastajien kuvia. Koska vahvuuksiini ei kuulunut mikroskooppikuvaus, tyydyin ihastelemaan muiden kätten työtä. Tällaista kuvantamismahdollisuutta ei ollut monen tieteen alan asiantuntijalla, kuten Ernst Haeckelillä. Hän kuvaili taitavana piirtäjänä muun muassa mikroskooppisia löydöksiään tutkimuspiirroksissaan. En ota kantaa hänen tieteelliseen työhönsä, vaan kiinnitin huomioni kuvituksiin ja hänen taiteelliseen näkemysensä. Kuten tiedehistorioitsija Julia Voss (2017, 50) kuvailee, niin Haeckelin kuvamaailma on inspiroinut jo monia ennen minua, ainakin jo jugendin (noin 1890-1910) ajalta tähän päivään.

Mikroskooppinen maailma tarjosi paljon mahdollisuuksia inspiroitua. Päädyinkin rajaamaan aihetta hyvin avarakatseisesti ja taiteilijan vapaudella. Näyttelyteoksien kuviomaailman ideoinnin lähtökohdaksi valitsin lopulta diatomit eli kasviplanktoneihin kuuluvat piilevät, sekä kasvianatomian, joka tutkii kasvien rakennetta, kuten soluja ja solukkoja. Myös kasvien osien poikkileikkauskuvat kiinnostivat minua. Piilevissä

minua viehätti ensisijaisesti niiden monimuotoisuus ja kuoriosan kuvioinnit. Kasvitieteen professori Jouko Rikkisen (1999, 110-112) mukaan erilaisia piileviä on arviolta 20 000-100 000, joten tähän joukkoon mahtui monenlaisia muotoja. Lähteinä käyttämäni kirjojen tieto oli luultavasti jo aikojen saatossa osittain vanhentunutta, mutta valitsin ne kuvamateriaalin vuoksi ja näin kirjat olivat minulle hyvin käyttökelpoisia.

5.2 Materiaalien maailmaa

Tarjolla olevan materiaalin maailma oli rajaton. Koska uuden oppiminen ja uusiutuminen olivat eräitä tavoitteita tässä prosessissa, valitsin näyttelyni teoskokonaisuuteen uudenlaisia tekniikoita ja materiaaleja, joita en ollut aiemmin käyttänyt. Puupiirros oli minulle tekniikkana uusi, joten työskentelyn kautta oppiminen toi kokemusvarastooni aivan uusia asioita, sellaisiakin, joita en osannut miettiä etukäteen. Tiedetyt tekemisen rajat tulivat myös vastaan. Fyysiset voimani joutuivat koetukselle. Iso kokoisen puupiirrosvanerin kanssa työskentely oli aika lailla fyysisten voimavarojeni äärirajoilla. Se oli hyvä tiedostaa, koska näin muodostui tietyt raamit tekemiseeni yleisemmälläkin tasolla. Tiedän ottaa tämän jatkossa huomioon teosmateriaaleja valitessani ja teoksien kokoa määritellessäni. Osa uusista materiaaleista tuli taidetyöskentelyssä käyttämäni tekniikoiden myötä, kuten grafiikassa. Siispä tein materiaalihankintoja, mutta käytin myös laatikoitteni kätköjä. Työstin teokseni sekatekniikalla yhdistellen erilaisia aineksia toisiinsa. Minun leikkini materiaaleilla syntyi siitä, miten hyödynsin ja yhdistelin niitä. Teoksissani käytin esimerkiksi nuppineuloja, valokuvaa ja Finnfoam-eristelevyä muussa kuin niiden alkuperäisessä tarkoituksessa. Lähestyin myös puupiirrosta materiaalina, en pelkkänä vedoksena. Monet materiaalivalinnat tein pitkien pohdintojen ja kokeilujen myötä.

Teoskokonaisuuteni kantavia teemoja olivat kerroksellisuus sekä erilaisilla materiaaleilla ja mahdollisuuksilla leikittely. Nämä ovat taiteen tekemisessäni usein läsnä. Puupiirrostekniikalla työstetyt kuvioaiheet muodostuivat kuva kovalta ja kerros kerrokselta. Käytin pääasiassa nuppineuloja, helmiä ja valokuvista leikattuja muotoja täydentämään kuvapintaa reliefimäiseksi. Käyttämäni materiaalit muodostivat yhdessä omanlaistaan, ajoittain runsastakin, kuva- ja muotomaailmaa teoksissani. Tämä

teoksien materiaallinen kerroksellisuus oli minulle kuin eräänlaista peittämistä ja paljastamista (vrt. Varto, 2008, 67).

Teokseni ovat aiemmin olleet pääsääntöisesti sekatekniikalla toteutettuja tekstiiliveistoksia ja -tauluja sekä keramiikkaa ja vaneriteoksia. Nyt löysin puupiirroksesta miehluisan kuvallisen tekniikan. Valitsin veistospohjiin minulle uudehkon materiaalin, Finnfoam-eristelevyn, josta pystyin muotoilemaan kevyitä teososia. Nämä veistospohjat mahdollistivat ohuelle japaninpaperille vedostetun kuvallisen materiaalin pintaan kiinnittämisen sekä minulle uuden tavan toteuttaa pintakuviointia veistoksiini. Eristelevy kesti hyvin myös nuppineulatyöskentelyn tiiviin ja kestävän solurakenteensa vuoksi. Eristelevyn työstön huono puoli oli mielestäni työstössä syntyvä, joka puolelle tarttuva ja leviävä polystyreeniaines.

5.3 Sirpaleista kokonaisuudeksi

Taiteilijana voin poimia itselle keskeisiä aineksia taidetyöskentelyyni ja täydentää niitä mielikuvituksellani tietoisesti tai vähemmän tietoisesti. Koska en tiedostanut tai ollut ymmärtänyt pohtia syvemmin mistä taiteelliset ajatukseni kumpuavat, kaikki tämä miettiminen oli nyt minulle ensiarvoisen tärkeää.

Lähdin tavoittelemaan sirpalemaisten ajatusteni kautta ideoitteni alkuperää. Löysin filosofi Wolfgang Welschin (1946-) esteettisen ajattelun mallin kuvataiteilija Jaana Saarion (ent. Houessou) (2005, 86-103; 2010, 105-119) artikkeleista. Tämän melko lineaarisen ja yksinkertaistetun mallin avulla yritin hahmotella ajatteluni polkua. Malli sinänsä ei juurikaan jättänyt tilaa prosessin sivupoluille, vaan se kertoi ehkä enemmänkin mutkikkaasta kehityskulusta, jota yleensä kutsumme intuitioksi tai inspiraatioksi. Oivalluksissa ei kuitenkaan ole mitään mystistä, vaan havainnot ja ajattelu luovat niitä. Jokaisella taiteilijalla on omanlaiset kiinnostuksen kohteet ja motiivit, jotka määrittelevät, mitä hän havaitsee ympäristöstään. Nämä kohteet myös muuttuvat esimerkiksi näkemysten ja ajatusmaailman muuttuessa. Taiteilijat seulovat havaintojensa joukosta mahdollista ainesta taiteelliseen työskentelyynsä. (Saario 2005; Houessou 2010.) Yritin varioiden kuvailulla ja samalla ymmärtää esteettisen ajattelun mallia: mallia siitä, miten mahdollisesti kuvalliset ideani kehittyivät opinnäytetyöni teoksiin. Minun

esteettinen ajatteluni oli kuvien kudelma. Avaan, mitä minua kiinnostavia asioita havaintomaailmani oli mahdollisesti poiminut ja miten ajatteluni kehittyi sekä mitkä asiat siihen kenties vaikuttivat. Parhaimmillaan esteettinen havainto aloittaa taiteilijan syvällisen taiteellisen ajattelun. (Saario 2005; Houessou 2010.)

Ensin teemme jokapäiväisten havaintojen virrasta havainnon, joka herättää kiinnostuksemme, johon huomiomme kiinnittyy ja josta mahdollinen ajattelu käynnistyy. Se voi olla vaikkapa valokuva, runo, lehtileike tai postikortti. (Saario 2005; Houessou 2010.) Minulla tämä havainto oli Ernst Haeckelin taidokas tutkimuspiirroskopio, pienen pieni kuvavälähdys näyttelyssä. Tein tämän mieleeni jääneen ensihavainnon yli 20 vuotta sitten.

Tämän jälkeen mieleemme tulee ajatus tai ajatuksia, miten havaintoa voisi käyttää taidetyöskentelyssä ja kuinka havaintoa voisi ajatella toisin tai laaja-alaisemmin. Tämä vaihe ratkaisee kantaako havainto pidemmälle. (Saario 2005; Houessou 2010.) Minua kiinnosti jugendin koristeellinen muotokieli. Haeckelin kuvitukset olivat myös osa jugend-ajan kuvamaailmaa, joka muuttui pian vain yhdeksi osaksi tämän aikakauden kiinnostustani. Mielestäni havaintoni ajatusketju katkesi ja jäi tällöin kesken. Esteettisen havainnon ajatusketju voikin päättyä missä vaiheessa tahansa, mutta myös jatkoa myöhemmin. Mallin eri vaiheet kehittyvät eri nopeudella riippuen ajatusten kehitymisestä. (Saario 2005; Houessou 2010.) Lumouduin näihin aikoihin erityisesti Antoni Gaudín (1852-1926) arkkitehtuurista ja se kiinnosti minua pitkään. Vuosien saatossa jugend-kiinnostukseni hiljalleen hiipui taustalle, mutta Haeckel ja Gaudí jäivät kohokohtina tästä ajanjaksosta mieleeni. Palasin satunnaisesti Haeckelin piirroksiin ja niiden muotokieli puhutteli minua edelleen, mutta ei saanut aikaan ajatusprosessin uudelleen käynnistymistä. Minua kiinnosti ajan mittaan monenlaiset asiat, kuten näkemäni puutarhat, akvaariot, korallit, solubiologia, ruoste, kuluneet pinnat, kerrokselliset ilmoitusseinät, matkat, taidenäyttelyt, taidekuvat ja Rut Brykin keramiikkamosaiikit. Moninaisen kiinnostukseni myötä Haeckelin kuvamaailmaan yhdistyi pikkuhiljaa muuta ainesta vuosien saatossa. Ajatusketju käynnistyi hiljalleen uudestaan.

Kolmannessa vaiheessa näitä aiempia kuvamaailmoja ja mietteitä ilmaantuu tietoisemmalle tasolle, joita voi myös vertailla uuden havainnon rinnalla. Havaintoja edelleen tarkastelee havaintoa monesta näkökulmasta ja peilaa muun muassa tunteita,

kokemuksia ja muita ajatuksiaan siihen. Tässä vaiheessa havainnosta poimitaan jotakin, mikä tuntui sopivan osaksi taideteosta, sen raaka-aineeksi, esimerkiksi pintarakenne tai väri. (Saario 2005; Houessou 2010.) Solujen rakenne, ornamenttiikka ja minulle uudet grafiikan tekniikat yhdistyivät Haeckelin, Pyykön ja Tikkasen kirjojen kuvituksiin (Taschen 2017; Pyykkö 1975; Tikkanen 1986). Niissä oli mielestäni jotakin mielenkiintoista ja joita ajattelin luonnostellessani kuvioita grafiikkaa varten.

Viimeisessä vaiheessa tulee oivallus, jossa havaitsija tajuaa havainnon merkityksen ja laaja-alaisemman yhteyden sekä potentiaalın kuvalliseen työskentelyynsä. Hän voi nähdä myös asioita, joilla ei ole enää mitään asiayhteyttä varsinaiseen havaintoon. (Saario 2005; Houessou 2010.) Lopulta tämä pitkäkestoinen ajatteluprosessini muodosti kokonaisuuden, jossa monet havainnot, kokemukset, mielenkiinnon kohteet, elämykset, tunteet sekä piilotajuntani muistiaines yhdistyivät osaksi teosaiheeni. Psykoterapian professori Tor-Björn Hägglund (1989, 12) kirjoittaa uusien havaintojen ja kokemusten tuovan vanhoja, muistista ja tiedostamattomasta nousevia aineksia esiin monenlaisiin muotoihin muovautuneina. Luovia elämyksiä herättävät impulssit antavat tuoreen tarkastelumahdollisuuden jo edesmenneeseen sekä kaukaiseen ainekseen. Tämän aineksen tultua tietoisuuteen, se tuntuu toisinaan hyvinkin ainutlaatuiselta. Prosessi poimi siis matkalla vanhaa ainesta, aiempia havaintoja ja kesken jääneitä ajatuksiani, jotka olivat nousseet pintaan ajattelun tuloksena. Tästä aineksesta Haeckelin diatomit, kasvianatomia ja solumaailma muotoutuivat teosteni kuvaideoinnin lähtökohdiksi. Jokin minua tällä kertaa mietityttänyt tuli ajatelluksi ja jota aistisuus sekä kehollinen maailmassa oleminen olivat ruokkineet vuosien saatossa (Saario 2005; Houessou 2010).

Havaintoverkkooni liittyi mitä luultavammin aineksia jo lapsuudestani lähtien. Mummini pihapiirin kukat olivat ensimmäisiä mieleeni jääneitä kasvikkokemuksia, joista oli jäänyt vahva jälki mieleni kerrokseen. Tätä ajatusteni verkkoa, ajatuskerrostumaa katsoin luultavasti monesti, aina hieman eri näkökulmista ja painottaen eri asioita sekä lisäten joukkoon uutta materiaalia. Minulla muutos oli hidasta, mutta tärkeintä oli, että liike jatkui. (Saario 2005; Houessou 2010.)

Tästä alkaa sitten vasta varsinaisen teoskokonaisuuden miettiminen ja työstäminen. Teoksista muodostuu yleensä taiteilijalle ominainen ja omaperäinen lopputulos.

Lopullisesta teoksesta ei kuitenkaan välttämättä voi nähdä niitä esteettisiä havaintoja, joista taiteellinen ajattelu saa alkunsa. Teokseen siirretään esimerkiksi erilaisia merkityksiä, motiiveja sekä kulttuurisia ominaisuuksia ja siinä voidaan korostaa monenlaisia erilaisia ratkaisuja. Taiteessa on kuitenkin aina henkilökohtainen yhteys havainnon ja taiteellisen ajattelun myötä. Merkittävää on kuitenkin se ainutkertainen kehityskulku, jossa taiteilija muokkaa ja määrittää sattumanvaraisista aineksista loogisen ja persoonallisen ajatusmaailman. Houessoun (2010, 32-33) väitöstyön mukaan jokainen on kosketuksissa maailmaan, elettyyn ja koettuun, elämismaailmaansa. (Saario 2005; Houessou 2010.)

6 KAKSI MAAILMAA

Toinen todellisuus -näyttelyni pidetään Porin Taiteilijaseuran P-galleriassa 30.4.-16.5.2021. Alkujaan suunnittelin opinnäytetyönäyttelyäni Kouvolan Taiteilijaseuran Kouta-galleriaan, joka sijaitsee Kouvolan taidemuseo Poikilossa. Näyttelymahdollisuus olisi ollut vasta vuonna 2022, joten päädyin hakemaan näyttelyaikaa P-galleriasta. Galleriat ovat neliömääriltään melko samankokoisia, mutta tilajako on erilainen. Ajattelin, että P-galleria näyttelytilana selkeyttää teoskokonaisuuttani. P-gallerian kaksi huonetilaa mahdollistaa rakentamaan Toinen todellisuus -näyttelyyni kaksi erillistä maailmaa ja tarinaa installaatiomaisina kokonaisuuksina. Ne koostuvat itsenäisistä teososista, mutta mukana on myös jotakin tilapäistä ja teoksia täydentävää. Ammensin teosaiheet näennäisesti näkymättömästä, mikroskooppisista maailmoista sekä lapsuuden muistoistani. Näyttelykokonaisuuden teoksissa esimerkiksi lapsuuden salainen puutarha ja isovanhempien kädentaitojen muisto näyttäytyivät sekatekniikalla toteutetuissa installaationomaisissa kokonaisuuksissa.

P-galleriaan tultaessa huonetilassa on Salainen puutarha -kokonaisuus. Tähän kuuluu kaksi isohkoa sekatekniikalla toteutettua puupiirrosta sekä monivärisiä kukka- ja kasviaiheisiä veistoksia ja reliefejä. Tarkoitukseni on tehdä runsas kokonaisuus, jossa on mukana myös hieman väliaikaisuutta. Osa puupiirroksista kukoistaa vain näyttelyn ajan. Välitilan kautta (toimisto) siirrytään toisenlaiseen tunnelmaan ja

Ornamentti-aiheiseen huoneeseen. Tilassa on Puun pitsiä -installaatio, Ornamentti-puupiirros ja Kukkakoralli-veistokset. Huoneiden värimaailma vaihtuu myös värikyläisestä mustaan, valkoiseen ja punaiseen.

6.1 Salainen puutarha

Valokuvat mummini pihapiiristä herättivät leikkimuistoni eloon. Mielikuvissani seikkailin luomassani salaisessa puutarhassa kuin lapsena mummini pihapiirissä. Siellä oli yllin kyllin kummallisia kukkia, joita lapsenomaisesti hämmästelin. Pienissä yksityiskohdissa riitti tutkittavaa. Kukat olivat niin arvoituksellisia. Salainen puutarhani loi myös turvallisen paikan, johon kätkeytyä. Huomasin kuitenkin, että lapsenkin satumaassa oli omat harminsä. Ruusun ja orapihlaja-aidan piikit pistivät ja ampiaisen pistokset kirvelivät. Mutta kaikki oli hyvin, olihan? Näitä mielikuvia lähdin tavoittelemaan kasviaiheisissa teoksissani.

Hägglundin (1985, 139-140) mukaan lapsen kyky luoda kuvitelmia on olennaista, sillä monet asiat ja tunteet ovat lapsena käsityskyvyn ulkopuolella aiheuttaen pelkoja ja väärinkäsityksiäkin. Mielikuvat ja mielikuvitus auttavat lasta niin kuin aikuistakin prosessoimaan kokemaansa sekä työstämään traumojaan ja kehittymään. Keräilijäluonteena keräsin matkani varrella paljon aineksia itseeni, jotka olisivat vaatineet ennemmin torjunta-ainetta säilyttämisen sijaan. Siispä monet tekemättömät työt odottivat minua. Teen puutarhatöitä piilotajuntani perukoilla. Yritän käsitellä kipupisteitäni. Istutan uutta kasvaakseni. Mielikuvitukseni ja luovuuteni ovat kuin siemeniä, uuden alkuja. Leijailen niiden lailla uusiin suuntiin. Näistä versoista on mahdollisuus kasvaa jotakin hyvinkin kaunista, mutta kukoistava puutarha vaatii vielä paljon työtä.

Kuvat 4 ja 5. Salainen puutarha I, 2019-2021.
 Tempera ja puupiiirros Hahnemühle-paperille sekä sekatekniikka.
 Teoksen koko 109 x 84 x 6 cm.

Mummini, aikuisin silmin katsottuna, hyvinkin vaatimattomat pihakasvit, saivat vuosien varrella kasvitieteellisten puutarhojen floorasta uusia vivahteita mielikuviini. Mirabilis, tämä ihmekukkien heimo kasvoi mieleni puutarhoissa. Kerrokselliset kukkateokset ilmentävät sisäistä maailmaani sekä monissa puutarhoissa nähtyä ja koettua.

Salainen puutarha I ja II ovat puupiiirros- ja sekatekniikalla toteutettuja reliefimäisiä teoksia, joiden kuvioaiheissa kohtaavat diatomit, ornamenttiikka ja mielikuvitukseni. Ennen puupiiirroksen vedostamista maalasin painopaperiin temperalla värialueita. Salainen puutarha -teokseni sai reliefimäisen pintakuvioinnin nuppineuloista ja helmistä. Sadat nuppineulat täydensivät teoksen pintaa ja loivat omanlaistaan ornamenttiikkaa. Nuppineulojen kiinnitys teoksiin vaati huokoisen taustalevyn kehystyksessä.

6.2 Ihmekukat

Minun salaisessa puutarhassani annan kaikenlaisten kukkien kukkia.

Kuvat 6 ja 7. Ihmekukka-veistokset, 2020-2021. Sekatekniikka. Koot vaihtelevat.

Ihmekukat kiinnitin joko puisiin jalustoihin tai ne ovat seinälle ripustettavia veistoksia. Puiset jalustat ovat kierrätettyjä ja muokattuja. Veistosrungot muotoilin Finnfoam-ristelelevystä sekä pohjustin ne gessolla. Kuviopinnan paperi oli japaninpaperille vedostettuja puupiirrosvedoksia, jotka maalasin vielä juoksevalla akryylivärillä ja musteella. Tämän jälkeen leikkasin paperin neliömäisiin muotoihin ja laminoin binderillä (Winsor&Newton, Galeria, acrylic mediums) isommaksi kuva-alueeksi veistosten pintaan, jonka jälkeen lakkasin veistosten pinnan. Nuppineulat, helmet, paljetit ja valokuvista leikkaamani muodot saivat aikaan reliefimäisen kuviopinnan veistoksiini.

6.3 Seinäkukat

Minun Seinäkukkaseni eivät häviä tapettiin. Ne kukkivat salaisessa puutarhassani. Kukkien yksittäiset osat leikkasin ja liimasin kahdesta erilaisesta puupiirroksesta. Osan kukkasista kiinnitin sahattuun ja pintakäsitelyyn Finnfoam-pohjaan nuppineulojen ja helmien kiinnitystä varten. Näistä tuli reliefimäisiä teoksia. Osa kukista on tarkoitus kiinnittää suoraan seinään kaksipuoleisella teipillä täydentämään kokonaisuutta. Kaikki nämä kukat yhdessä: Seinäkukat, Ihmekukat ja Salainen puutarha -teokset muodostavat isomman installaationomaisen kokonaisuuden.

Kuva 8. Seinäkukat, 2021. Puupiiirros. Koot, muodot ja värit vaihtelevat.

Kuvat 9 ja 10. Seinäkukat, 2021. Puupiiirros- ja sekateknikka. Koot vaihtelevat.

6.4 Puun pitsiä ja ornamentiikkaa

Uuden ja vanhan aineksen yhteiselo jatkuu koko elämäni. Parhaimmillaan se tuo minulle ja taiteeseeni jotakin uutta. Elämän kiertokulussa solut elävät, kuolevat ja korvautuvat. Voisin ajatella niin käyvän myös muistoille ja kokemuksille. Aikansa elettyään ne hiipuvat mielestäni ja korvautuvat uusilla. Jotkut niistä saattavat elää mielessäni vain hetken, toiset taas ovat hyvinkin pitkäaikaisia.

Valokuvamuistoni toivat mieleeni myös lähisukuni tehdyt käsityöt. Ajattelin Puun pitsiä -installaation olevan kuin muisto isovanhemmistani ja heidän kädentaidoistaan. Mummini virkkasi ja äidinisäni teki puukaiverrustauluja. Installaationi teoksissa heidän taitonsa ikään kuin yhdistyivät pitsimäisissä vanerireliefeissä. Huomasin sitä miina puhuttelevaa runsasta koristeellista ornamenttiikkaa mummini pitseissä ja äidinisäni tekemässä korurasiassa. Nämä kuviot olivat minulle tuttuja jo vuosikymmenien takaa. Ehkä runsas kädenjälkeni onkin peräisin näistä muistikuvista?

Kuvat 11 ja 12. Puun pitsiä -installaation osia, 2020-2021.
Puukaiverrus koivuvanerille.
Installatioon kuuluu useita osia, joiden koot vaihtelevat.

Puun pitsiä -installaatiossa on useita erikokoisia vanerimuotoja, joita kaiversin käsin ja koneellisesti. Joitakin näistä olin käyttänyt ensin Ornamentti-puupiirroksieni vedostamiseen. Minusta oli sääli, jos vanerit jäisivät vain käyttämättömiksi painolaatoiksi. Niinpä sahasin ja kaiversin nämä laatat uudelleen, jolloin puupinta tuli jälleen näkyviin. Muokkasin ja tein lisää runsautta kuvioihin. Vanerikuviot tempasivat minut mukaansa. Sahasin pienempiä muotoja kaiverrusta varten, ajatuksena tehdä niistä suurempi kokonaisuus. Mielestäni vaneriin kaiverretussa pitsimäisessä rakenteessa oli myös jotakin samankaltaisuutta kuin kasvien poikkileikkauskuvien solukoissa.

Kuva 13. Ornamentti, 2019.
Puupiirros japaninpaperille, koko 69,5 x 55 cm.

6.5 Kukkakorallit

Vesi on minun elementtini. Minun sisäinen mereni on täynnä monimuotoisia ja mielikuvituksellisia koralleja. Korallit kasvavat hitaasti niin kuin minäkin. Sukeltaessani vedenalaiset näkymät ovat yleensä sameat mudasta ja hiekasta, mutta mielikuvissani hehkuvat elinvoimaisen koralliriutan värit. Pinnan alla tapahtuu paljon. Sieltä myös löytyy kaikki se aines, jonka painan syvyyteen. Voimaväriini on punainen. Se on risti-riitojen ja voimakkaiden tunteiden väri, rakkaudesta vihaan. Punainen meri -installaationi muuttaa minun näkymättömääni näkyväksi. Kukkakorallini ovat osa tätä kokonaisuutta, jota olen työstänyt nyt kymmenisen vuotta taiteessani. Kukkakorallini kurottuvat vartensa tukemana kohti pintaa. Punaisen eri sävyt ovat saamassa muita värejä rinnalleen. Ajan kanssa koralliriuttani saattaa puhjeta väriloistonsa.

Kukkakorallien runsaissa, yksityiskohtia sisältävissä tekstuureissa on monenlaisia materiaaleja, kuten erilaisia lankoja, helmiä, paljetteja ja nuppineuloja. Tekniikkana näissä tekstiiliveistoksissa on käsin ompelu, virkkaus, nuppineuloilla kiinnittäminen, liimaus, maalaus ja lakkaus. Kukkakoralli-tekstiiliveistokset kiinnitin eri korkuisiin kierrätettyihin ja muokattuihin puihin jalustoihin.

Kuva 14. Kukkakorallit, 2020. Sekatekniikka.

7 AJATUKSIA PROSESSISTA JA HAVAHTUMISIA

*Minä ihmettelen
että vuosi vuodelta
opin tuntemaan itseäni paremmin
aivan kuin olisin tutkimaton maa
ja vähitellen oivallan,
että juuri se minä olenkin.*

(Schaffer 1988, 6)

Opinnäytetyöni mikrobiologista aihetta olisi ollut hyvinkin luontevaa tutkimuksellisesti lähestyä luonnontieteen näkökulmasta. Silloin sitä olisi voinut mitata ja arvioida. Tein kuitenkin taiteellista tutkimusta, jossa tulkitsin havaintojani kokemustodellisuuteni kautta. Tämä ei ollut mitattavissa. Vaikutin väistämättä prosessin kulkuun. Suuntasin tarkoituksellisesti havaintoni minuuteen ja taiteelliseen työskentelyyni sekä muistoihini ja annoin niille tietynlaisia merkityksiä. Yritin lähestyä muistojani ja

kokemuksiani myös hieman myönteisemmän ajattelun valossa ja annoin siten niille mahdollisesti uusia tulkintoja ja merkityksiä. Tavoittelin mahdollisuuksien mukaan ymmärrystä alati muuttuvasta itsestäni ja todellisuudestani. Pyrin rakentamaan fragmenteista jotakin, joka voisi olla osa kokonaisuutta siitä mitä mahdollisesti tapahtui taiteellisessa työskentelyssäni. Tavoittelin ja tulkitsin taiteellisten ajatusteni ja oivallusteni syntymistä ja miten ne mahdollisesti näkyivät teoksissani. Halusin hahmottaa sitä tarinaa, jota kerron itselleni sekä muille taiteeni kautta. Taiteellinen työskentelyni oli muutoksessa jatkuvasti.

Uuden synnyttäminen ei ollut helppoa. Moninaisten vaiheiden kautta päädyin valmistuneeseen kokonaisuuteen. Prosessi sisälsi paljon muuttuvia tekijöitä kaaokseen asti. Jotakin tuli käsitellyksi, jotain uutta syntyi tai oli vasta syntymäisillään ikään kuin tuloillaan. Opinnäytteeseen kuuluvan näyttelykokonaisuuden ensisuunnitelmista olin mielestäni kulkenut pitkän ja antoisan matkan. Alkujaan olin huolissani, jos mitään uutta ei synnykään alkuideoiden jälkeen, mutta prosessi kantoi, kunhan annoin sille riittävästi aikaa ja tilaa. Monenlaisia ajatuksia teoksista pulpahti pintaan, joita piirsin viitteellisesti sekä kirjasin materiaaliehdotelmien ja mietteideni kera työskentelypäiväkirjaani. Näihin teosituihin pystyin palaamaan myöhemmin ja pystyy tulevaisuudessakin.

Mielestäni suurin muutos, jonka jouduin tekemään teosideoinnin suhteen, oli koronan vaikutusta. Tarkoitukseni oli tehdä lisää kuvallista materiaalia teoksiini puupiirroksella ja kopiografialla Limingan Taidekoululla. Syksyllä 2020 koronalukemat lähtivät taasen nousuun ja päätin jäädä kotikonnuille. Minun oli siis pärjättävä niillä grafiikan vedoksilla, joita olin tehnyt aiemmin ollessani Limingassa tai sitten muutettava suunnitelmiani. Olin mielestäni edennyt jo sen verran pitkälle, että päätin tehdä teokseni olemassa olevilla materiaaleilla. Näyttelykokonaisuuden teoksistakin olin jo osan toteuttanut. Lisäksi menneen kesän työskentelyn tuloksena sahaamani Finnfoam- ja vaneripohjat sekä lakatut nuppineulat olivat valmiina. Toisaalta jo olemassa olevat grafiikan vedokset rajasivat kokonaisuutta, mikä oli mielestäni lopulta kuitenkin hyvä asia.

Syksyn aikana ajatukseni muhivat, haarukoin lähdekirjallisuutta ja tein muita taideprojekteja. Opinnäytetyössäni kaikkein vaikeinta oli minulle lähdekirjallisuuden

lukeminen ja kirjoittamisen aloittaminen. Minun oli haastavaa keskittyä lukemaani, ja se oli hidasta. Loppuvuodesta 2020 kuitenkin tuntui siltä, että nyt oli sen verran valmista ajatuksen tasolla, että kykenin aloittamaan. Vuosi vaihtui ja edelleen teosajatuksset muotoutuivat, mutta nyt tekemisen ääressä. Vielä helmikuussa 2021 hain muotoa ja lopullista toteutusta osalle teoksista, kunnes ajatusten tasolla syntyi jotakin, johon aloin olla tyytyväinen. Tavoitin mielestäni prosessin loppupuolella jotakin rennompaa otetta tekemiseen ja tätä kautta sain tulevasta näyttelykokonaisuudesta toimivamman. Ehkä tietyn, elämäni helpottavan asian selviämisen myötä, jotain vapautui sisälläni. Salainen puutarhani alkoi pikkuhiljaa kukoistamaan. Näyttelyn rakentamisen yhteydessä näen sitten lopullisesti ajatusteni toimivuuden ja sen, millaiseksi näyttely lopulta muodostuu. Tällä hetkellä hahmotan näyttelykokonaisuuden hyvinkin selkeästi mielessäni, mutta näyttelyyn on vielä hieman aikaa. Prosessi jatkaa kuitenkin edelleen kulkuaan. Monia asioita tekisin teoksissani toisin, mutta nyt oli aika olla tyytyväinen valmistuneeseen ja valmistumassa olevaan.

Kiinnostuin opinnäyteprosessini aikana täydennetyin todellisuuden (AR) mahdollisuuksista taiteessa. Luin kuvataiteilija Elli Maanpään (2019) Täydennetty taulu -opin näytteen. Minua kiehtoi ajatus Salaisen puutarhani eloon herättämisestä. Täydennetyin todellisuuden kautta olisin saanut konkreettisesti esiin toisenlaista ulottuvuutta sekä todellisuutta teoksiini. Tämä toinen todellisuus olisi nimenomaan täydentänyt jo olemassa olevaa teostani. Yhden puhelinoiton myötä eräälle pelilinjan opettajalle ymmärsin, kuinka epärealistinen ajatukseni oli. Jos lähtisin taiteen teossani näihin uusiin sfääreihin, se vaatisi useamman vuoden koulutuksen alalle. Ajatuksena tämä oli kuitenkin mielestäni innostava ja minulle aivan uudenlainen.

7.1 Peittymisen ja paljastumisen leikki

Raaputin pikkuhiljaa pintaa syvemmältä. Kerroksellisuus oli ollut läsnä teoksissani pitkään, mutta vasta nyt tehdessäni tätä opinnäytettäni oivalsin siitä mielestäni jotain minulle uutta. Luin monesti filosofi Juha Varton (2008, 65-68) artikkelin Taiteellisesta ajattelemisesta, kunnes tekstissä oleva peittymisen ja paljastumisen -leikki avautui minulle monitasoisena. Käsittelin taiteessani siis jotakin minulle vielä arvoituksellista ja tuntematonta, salaistakin, joka mahdollisesti odottaa paljastumistaan. Rakennan

itseäni kerros kerrokselta. Tiedostamattomien, salaisten sekä tiedostettujen tasojen leikki jatkuu loputtomasti. Ajan myötä monet asiat kerrostuvat minuun kokemuksina ja tunteina synnyttäen uutta sekä tuoden vanhaa ainesta pintaan. Tosin kaikki, mikä pyrki näkyväksi, ei ollut aina mukavaa. Yhdistin haparoiden tämän peittymisen ja paljastumisen myös perheeni ja sukuni vaiettuihin salaisuuksiin. Mitä ilmeisimmin kätketyt muistot ja kokemukset pyrkivät tietoisuuteen prosessini myötä ja se aiheutti minussa ahdistusta. Herkkävaistoisena tallennan kaiken mieleeni ja kehooni. Näitä kätköjä puran edelleen, mutta nyt teen sitä hieman tietoisemmalla tasolla. Näkymättömät muuttuvat näkyväksi kuin teosaiheeni diatomit mikroskooppisessa tarkastelussa.

7.2 Salaisuuksien rasiat

Opinnäytteen kirjoittamisvaiheessa huomasin rasioiden ja lippaiden toistuvan useissa erilaisissa yhteyksissä. Pallasmaa (1993, 88-89, 112) kirjoittaa pienistä rasioista, lipaista ja kaapeista salaisuuksien kätköpaikkoina. Ne symboloivat hänestä piilottamisen ja esille ottamisen sekä säilyttämisen ja muistamisen tiloja. Ullakko toimii symbolina muun muassa sille muistin osalle, jossa säilytimme miellyttäviä muistikuvia ja muistoja, joita voimme etsiskellä tarvittaessa muistin kätköistä. Jäin miettimään, oliko äidinisän tekemä korurasia myös tärkeä minulle salaisuuksien säilyttäjänä kuviointinsa ohella. Lapsuuteni ullakkokokemusten ja -leikkien jättämät muistijäljet olivat siis nähtävissä edelleenkin elämässäni. Kodissani ei ole ullakkoa, mutta olen kätkenyt aarteeni ja teosmateriaalini monenlaisiin laatikoihin, rasioihin ja kaappeihin. Näiden aarrelaatikoiden sisällöllä on suuri merkitys mielikuvitukselleni. Peittymisen ja paljastumisen leikki jatkui edelleen. Mietin myös, miksi salaisuudet kiinnostavat minua ja miksi ne olivat minulle merkityksellisiä. Ajatukseni vaeltelivat salaisuuksien rasioista diatomien rakenteeseen. Rikkisen (1999, 110) mukaan piilevien luonteenomainen piirre on niiden rasiainen soluseinän rakenne, jossa kansi- ja pohjaosa menevät jonkin verran sisäkkäin. Saattoiko kiinnostukseni juuri piileviin olla niiden monimuotoisuuden lisäksi rasiainen rakenne? Lopulta tämä ajatuskulku johdatti minut myyttien maailmaan. Tämä odottamaton lopputulos sai minut etsimään lisätietoa Pandoran lippaasta. Kreikkalaisessa mytologiassa Pandora avasi lippaan ja vapautti samalla kaiken maailmassa olevan pahuuden ja jäljelle jäi vai toivo. Tämän Pandora vapautti myöhemmin avattuaan lippaan uudelleen. Tarina sai miettimään omaa kiinnostustani salaisuuksiin.

Johdattaako luontainen uteliaisuuteni minut epätoivottaviin seurauksiin? Ehkä kuitenkin terve uteliaisuus elämään ja uusiin asioihin kannattaa aina? (https://www.wikiwand.com/fi/Kreikkalainen_mytologia.)

Muisti ja muistikuvat olivat oleellista opinnäytetyössäni ja teoskokonaisuudessa. Siinä yksityinen ja yhteinen muistiaines olivat läsnä ja kävivät vuoropuhelua keskenään. Psykologian lehtori Juhani Myyrä (1985, 345-346) kirjoittaa, että oman tiedostamattoman lisäksi kuljetamme mukana kollektiivista tiedostamattoman tasoa. Henkilökohtaisena pitämälläni aineksella ei ollutkaan aina välttämättä tekemistä minun mahdollisesti kokemuksieni tai tunteideni kanssa, vaan merkitykset, arkkityypit olivat samankaltaisia kaikille. Ajatuksena tämä lohdutti minua. Myyrän (1985, 345-346) mukaan nämä heijastumat ja kokemukset ovat olleet siis osa ihmisen mieltä jo varhaisista ajoista lähtien. Tämä yhteinen muistiaines näyttäytyi esimerkiksi siinä, että kuljetin taiteessani osia erilaisista myyttisistä kertomuksista, joita en ollut tiedostanut aiemmin. Tämän ymmärrettyäni, huomasin myös sen, kuinka kapea-alaisesti olen ajatellut tekemääni.

7.3 Kaunista ja rumaa

Taiteilijalle ristiriidat ovat usein hedelmällistä ainesta taiteelliseen työskentelyyn. Hägglundin (1989, 24) mukaan, kun luomme tai ilmaisemme menneisyyttämme tai tavoittelemme jotakin uutta ja uudistavaa, mieleemme vaikuttaa sekä tuhoava että rakentava voima. Aivotutkija Matti Bergstömin mukaan leikissä ja luovuudessa on samanlaisia piirteitä: kumpikin tuo kaaoksen järjestykseen synnyttäen muun muassa epäjärjestyttä, mutta kuitenkin tuoden jotakin uutta entisen tilalle mahdollistaen kehityksen. (Jantunen, Suutarla & Heino 2019, 143-144.) Teoksieni yleisilme viestittää minun tämänhetkistä käsitystäni esteettisestä kauneudesta, jossa myös kauneus ja rumuus vuorottelevat. Psykoanalyytikko Hanna Segalin mukaan kaunis ja ruma yhdistyvät esteettisessä kokemuksessa. Taiteellisessa prosessissa pyritään yhdistämään kaunis ja ruma sekä korjaamaan jotakin vaurioitunutta. (Leijala-Marttila & Huttula 2011, 135-136.) Koen, että tämä pyrkimys on myös läsnä taiteellisessa työskentelyssäni. Hägglund (1985, 132-134) kuvaileekin luovaa henkilöä, joka monesti näkee huomattavasti vaivaa ja työskentelee ilmaistakseen sisäistä näkemystään. Tämä luova vaihe voi olla

jopa vuosien mittainen, kunnes sisäiselle näkemykselle löytyy riittävän hyvä ilmaisu-tapa ja -muoto. Luovaa ilmaisua ei synny, jos itsetuntemus ja taidot eivät riitä syvällisen kokemuksen ilmaisemiseen. Kun esimerkiksi mahdolliset sisäiset ristiriidat kyetään selvittämään, löytyy myös mahdollisuus sisäisen näkymän toteuttamiseen.

Kuva 15. Yksityiskohta Punainen meri -installaatiosta.

Tiedostin, että toistin ja tulkitsin yhä uudelleen sisäistä näkymääni esimerkiksi punasävyisessä Punainen meri -teoskokonaisuudessa. Olen tehnyt Punaisen meren teososia enemmän ja vähemmän aktiivisesti nyt kymmenisen vuotta. Kokonaisuus kasvaa ja muotoutuu installaatiossani aina erilaisiin muotoihin. Teen sekä järjestelen osasia kuin elämäni fragmentteja ja muodostan uusia yhdistelmiä, uusia näkymiä. Toiston tuoma rauhoittava ja turvallisuudenkin tuntu muuttuu pikkuhiljaa joksikin uudeksi. Venkula (2003, 22) ajattelee, että omien tapojen ja persoonan muuttaminen erilaisten, aiemmasta poikkeavien tekojen toiston kautta on yksi muuntumisen olennainen osanen. Lähestyin sisäistä näkymääni teoksissani kuitenkin aina hieman eri suunnasta. Tiesin jo opinnäyteteoksia tehdessäni, ettei se jokin tule vielä täysin käsitellyksi, vaan sisäinen näkemykseni odottaa toteutumistaan tulevaisakin teoksissani, kunnes olen siihen valmis.

Lapsillakin leikki jatkuu niin kauan kuin leikin tarina kiehtoo, toteaa leikin tutkija Reeli Karimäki (Karppinen, Ruokonen & Uusikylä 2005, 41). Ehkä minäkin toistin tiettyjä asioita teoksissani osittain pelkästään tekemisen ilosta? Toisto, kuten teososien

virkkaaminen, toimii minulla myös silloin, kun on vaikea päästä työskentelyssä alkuun. Käsien pitäminen toimeliaina työskentelyn hiljaisina aikoina saattaa käynnistää ajatuksissa jotain uutta. Tähän Punaisen mereni lisääntyvät teososat ovat mitä parhaita tekemistä. Aikuisten luovuus vaatii toteutuakseen tietynlaista leikillisyyttä, mutta taidepsykoterapeutti Kirsi Huttula (2011, 93) nostaa esille myös sen, ettei luova toiminta ole pelkästään leppoisa ja mukavaa. Luovassa prosessissa läpikäydään monenlaisia tunteita, kuten aggressiota, ahdistusta, syyllisyyttäkin. Hägglundin (1985, 141-144) mukaan suru on olennainen osa tätä prosessia. Se saa aikaan tarpeen uuden luomisen tai korvaamisen entisen ja menneen tilalle. Hägglund (1985, 141) kirjoittaa-kin luovuuden olevan pitkän surutyön tulos.

8 LOPUKSI

Opinnäytetyöni oli taiteellinen ja laadullinen tutkimus, jonka tutkimusote oli autoetnografinen. Opinnäyte muodostui näyttelykokonaisuudesta ja kirjallisesta osuudesta. Tutkimuksessa nojasin vaihtelevassa määrin fenomenologiaan: minua kiinnosti se, miten rakennan ja koen taiteellista todellisuuttani ja millaisia merkityksiä siihen liitän. Tutkimuksessa tavoittelin ymmärrystä siitä, mistä taiteelliset ideani kumpusivat ja mitä taiteellisessa työskentelyssäni tapahtui sekä millaisia tarinoita kerroin taiteeni kautta. Mielestäni sain ainakin joitakin vastauksia tai ainakin tienviittoja esittämiini kysymyksiini. Kirjallisessa osuudessa tulkitsin ajatuksiani, kokemuksiani, tunteitani, havaintojani sekä niihin perustuvaa ymmärrystä. Lähisuvun valokuvien katselun myötä valikoitui lähempään tarkasteluun vahvimmin muistoja herättäneet aiheet, kuten lapsuuden leikit ja kädentaidot. Näitä peilasin taiteelliseen työskentelyyni sekä tavoittelin niiden mahdollisia yhtäläisyyksiä tutkimuskysymyksiini. Lähestyin aihetta omaelämäkerrallisesta näkökulmasta ja osittain tarinallisella otteella. Opinnäytetyöni oli pitkälti identiteettityötä, jonka kautta rakensin myös taiteilijaidentiteettiäni. Opinnäyte mahdollisti syventymisen taiteelliseen ajatteluun ja -prosessiin. Tämän ja lähdekirjallisuuden kautta minulle avautui entistä selkeämpi kuva taiteilijuudesta.

Ammensin taiteellisen työskentelyni teosaiheet näennäisesti näkymättömästä, mikroskooppisista maailmoista sekä lapsuuteni muistoista. Ernst Haeckelin taidokkaat tutkimuspiirroksot toimivat alkuinnoittajana, jotka täydentyivät mikroskooppisella kuvamateriaalilla kasviplanktoneista, kasvianatomian kuvastolla sekä kasvien osien poikileikkauskuvilla. Näyttelykokonaisuuteni teoksissa lapsuuden salainen puutarha ja muisto isovanhempien kädentaidoista näyttäytyivät sekatekniikalla toteutetuissa installaationomaisissa kokonaisuuksissa.

Opinnäytteeni kirjallinen osuus muotoutui kirjoittamisen myötä. Osa kirjoittamastani oli minun mielikuvaani sekä tulkintaani kokemuksista ja todellisuudesta, osa lähdemateriaalista saatua tietoa. Tiedostin myös, että opinnäytteeni mukana tuoma tieto oli rajallista. Kaikenlaiset tarinat ovat kuitenkin tärkeitä. Näkisin, että parhaimmillaan läpikäymäni asiat herättäisivät lukijan havainnoimaan omaa taiteellista työskentelyään sekä siihen vaikuttavia ajatuksia, kokemuksia ja muistoja sekä käymään vuoropuhelua tekstini kanssa tai yleensäkin muistamaan ja muistelemaan.

Huomasin prosessin aikana, etten ollut riittävästi tiedostanut menneisyyteni tuomaa ainesta. Tämä havainto auttoi minua tietoisemmalla tasolla miettimään, miten konkreettisesti voisin myöhemmin työstää tätä taiteessani. Ymmärsin mielestäni nyt hieinan enemmän itseäni ja siitä, mitä kutsutaan taiteelliseksi ajatteluksi. Osaan jatkossa kertoa paremmin teoksistani ja taiteellisesta työskentelystäni. Menneen ja tehtyjen valintojen pohtiminen, niin omien kuin vanhempien ja isovanhempienkin, auttoi minua käsittämään ja hyväksymään joitakin asioita suuremmissa mittakaavassa sekä sain yhtenäisemmän kuvan itsestäni nykyhetkessä ja suvun virrassa. Näin myös osan muistoistani aivan kuin ensikertan, uusin silmin. Pystyin nyt katsomaan lapsuuttani ja yleensäkin elämäni useammasta näkökulmasta ja annoin muistoilleni uudenlaisia merkityksiä. Minun tuli vain arvostaa ja luottaa entistä enemmän ajatuksiini, tunteisiini, yleensäkin itseeni sekä saamaani henkiseen ja taidolliseen perintöön.

Kääntyessäni katsomaan oman elämäni kulkua, yritän nähdä sen nyt kokonaisuutena. Elämän kestävässä prosessina, jossa tietyt edellytykset, mahdollisuudet, rajoitukset ja erehdyksetkin olivat ohjailleet valintojani. Elämän keskeisillä siirtymillä ja niiden ajoittumisella sekä sosiaalisilla suhteilla on ollut kauaskantoisia vaikutuksia elämäni.

Menneisyys on aina läsnä kokemuksina, muistoina, elämyksinä, taitoina, tietoina, joskus myös taakkoina. Tämä kaikki on muovanneet minut siksi, mitä olen tänä päivänä. Teokseni ovat ajatusteni kantajia ja alan hiljalleen ymmärtämään myös menneisyyteni merkityksellisyyttä teoksissani. Taide ei poista kipupisteitä, mutta taiteeni avulla voin käydä sisäistä keskustelua. Lähden taiteen kentälle ajatuksella, että teen sitä mitä mielelliten tekisin muutenkin, sisäisestä motivaatiosta sekä palavasta halusta. Nyt minulla on siihen mahdollisuus, nyt on sen aika. Olen käännekohdassa, matkalla uuteen alati muuttuvassa todellisuudessa.

LÄHTEET

Aikasalo, Päivi 2006. Käsityöt osana naisten elämää. Teoksessa Leena Kaukinen & Miia Collanus, (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Tampere: Juvenes Print, 40-54.

Csikszentmihalyi, Mihaly 2005. Flow elämän virta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu. Tallinna: Raamatutrükikoda.

Draaisma, Douwe, 2011. Muistikirja. Ensimmäisistä muistoista unohtamisen usvaan. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Eskola, Katarina & Peltonen, Eeva (toim.) 1997. Aina uusi muisto. Kirjoituksia menneen elämisestä meissä. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Halkola, Ulla, Mannermaa, Lauri, Koffert, Tarja & Koulu, Leena (toim.) 2009. Valokuvan terapeutin voima. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hentinen, Hanna 2009. Valokuva terapeutin työvälineenä. Teoksessa Ulla Halkola, Lauri Mannermaa, Tarja Koffert & Leena Koulu (toim.) Valokuvan terapeutin voima. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 35-46.

Houessou, Jaana 2010. Kuvataiteellisen prosessin kerroksellisuudesta. Aalto-yliopisto. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 108. Jyväskylä: Bookwell Oy. https://wiki.aalto.fi/download/attachments/70792355/4_2010houessou.pdf viitattu 2.2.2021

Houessou, Jaana 2010. Teoksen synty: kuvataiteellista prosessia sanallistamassa. <https://aaltodoc.aalto.fi/> viitattu 2.2.2021

Huttula, Kirsi 2011. Psykoanalyttisia näkökulmia luovuuteen. Teoksessa Mervi Leijala-Marttila & Kirsi Huttula (toim.) Taidepsykoterapia. Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy, 83-96.

Hägglund, Tor-Björn 1985. Luovuus psykoanalyttisen tutkimuksen valossa. Teoksessa Ritva Haavikko & Jan-Erik Ruth (toim.) Luovuuden ulottuvuudet. Espoo: Weilin+Göös kirjapaino, 123-146.

Hägglund, Tor-Björn 1989. Muistikuvat taiteen takana. Teoksessa Timo Valjakka (toim.) Synnyt. Nykyaiteen lähteitä. Sulkava: Finnreklama Oy, 12-26.

Jantunen, Timo, Suutarla, Susanna & Heino, Niina 2019. Leikin taikaa. Miksi leikki on niin tärkeää? Riika: Dardedze holografija.

Karppinen, Seija, Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri (toim.) 2001. Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Karppinen, Seija, Ruokonen, Inkeri & Uusikylä, Kari (toim.) 2005. Taidon ja taiteen luova voima. Kirjoituksia 9-12-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Karimäki, Reeli 2005. Leikkiä leikin vuoksi - kouluikäisten lasten leikkien tarkastelua. Teoksessa Seija Karppinen, Inkeri Ruokonen & Kari Uusikylä (toim.) Taidon ja taiteen luova voima. Kirjoituksia 9-12-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Tampere: Tammer-Paino Oy, 33-46.

Koskijoki, Maria 1997. Esine muiston astiana. Teoksessa Katarina Eskola & Eeva Peltonen (toim.) Aina uusi muisto. Kirjoituksia menneen elämisestä meissä. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 269-285.

Lehtonen, Johannes 2011. Mielen matriisi ja tietoisuuden taiteellinen ulottuvuus. Teoksessa Mervi Leijala-Marttila & Kirsi Huttula (toim.) Taidepsykoterapia. Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy, 63-81.

Leijala-Marttila, Mervi 2011. Kleinilais-bionilaisia näkökulmia taidepsykoterapiaan. Teoksessa Mervi Leijala-Marttila & Kirsi Huttula (toim.) Taidepsykoterapia. Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy, 123-146.

Leijala-Marttila, Mervi & Huttula Kirsi 2011. Taidepsykoterapia. Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy.

Maanpää, Elli 2019. Täydennetty taulu. Opinnäytetyö (AMK), Media-alan koulutus, animaatio. <https://www.theseus.fi/handle/10024/171193> viitattu 17.2.2021

Myyrä, Juhani 1985. Maailman luominen ja luomisen maailma - luova tapahtuma myyttien kuvaamana. Teoksessa Ritva Haavikko & Jan-Erik Ruth (toim.) Luovuuden ulottuvuudet. Espoo: Weilin+Göös kirjapaino, 341-358.

Mäki, Teemu 2017. Taiteen tehtävä. Esseitä. Latvia: Jelgava Printing House.

Pallasmaa, Juhani 2017. Ajatteleva käsi. Arkkitehtuurin eksistentiaalinen ja rumiillinen viisaus. Norderstedt: BoD - Books on Demand.

Pallasmaa, Juhani 2016. Ihon silmät – arkkitehtuuri ja aistit. Norderstedt: BoD - Books on Demand.

Pallasmaa, Juhani 1993. Maailmassaolon taide. Kirjoituksia arkkitehtuurista ja kuvataiteesta. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Pehunen, Pirkko 2009. Omakuvat ja perhevalokuvat psykoterapiassa. Teoksessa Ulla Halkola, Lauri Mannermaa, Tarja Koffert & Leena Koulu (toim.) Valokuvan terapeutin voima. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 75-91.

Peltonen, Eeva & Eskola, Katarina 1997. Muisto. Teoksessa Katarina Eskola & Eeva Peltonen (toim.) 1997. Aina uusi muisto. Kirjoituksia menneen elämisestä meissä. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 7-21.

- Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Printon Trükikoda.
- Pyykkö, Maire 1975. Kasvianatomia. Hämeenlinna: Arvi A. Karisto Osakeyhtiön laakapaino.
- Pöllänen, Sinikka 2006. Elämä ilman käsitöitä - mitä se on? Käsiyö harrastajien psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Teoksessa Leena Kaukinen & Miia Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Tampere: Juvenes Print, 66-77.
- Rikkinen, Jouko 1999. Leviä, sieniä ja leväsieniä. Johdatus levien ja sienten monimuotoisuuteen. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ruth, Jan-Erik 1985. Luovuuden kehitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Ritva Haavikko & Jan-Erik Ruth (toim.) Luovuuden ulottuvuudet. Espoo: Weilin+Göös kirjapaino, 37-60.
- Schaffer, Ulrich 1988. Ihmettelyn elämän salaisuuksien löytymistä. Saksa.
- Saario, Jaana 2005, Kuvataiteilijan esteettisestä havannosta. Synnyt/Origins 1/2005, Aalto yliopiston julkaisuja. <https://wiki.aalto.fi/display/Synnyt/1-2005> viitattu 2.2.2021
- Salo, Ulla-Maija 2006. Tyhjistä sisään ja vierestä ulos. Merkitykselliset mutta vaikeasti selitettävät taidot. Teoksessa Leena Kaukinen & Miia Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Tampere: Juvenes Print, 119-127.
- Savolainen, Miina 2009. Voimauttava valokuva. Teoksessa Ulla Halkola, Lauri Mannermaa, Tarja Koffert & Leena Koulu, (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 211-227.
- Taschen, Benedikt (toim.) 2017. The Art and Science of Ernst Haeckel. Painettu Italiassa.
- Tikkanen, Toini 1986. Kasviplanktonopas. Forssa: Forssan kirjapaino Oy.
- Uusikylä, Kari 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa Seija Karppinen, Arja Puurula & Inkeri Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy, 14-22.
- Uusikylä, Kari 2003. Onko luova hulluus mielen terveyttä? Teoksessa Juha Varto, Marjatta Saarnivaara & Heikki Tervahattu (toim.) Kohtaamisia taiteen ja tutkimisen maastoissa. Nurmijärvi: Kirjakas Ky, 70-79.
- Valjakka, Timo (toim.) 1989. Synnyt. Nykyaikaisen taiteen lähteitä. Sulkava: Finnreklama Oy.

Varto, Juha 2008. Taiteellisesta ajattelemisesta.
http://arted.uiah.fi/synnyt/3_2008/varto.pdf viitattu 29.1.2021

Venkula, Jaana 2003. Taiteen välttämättömyydestä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilkko, Anni 1997. Omaelämäkerta kohtaamispaikkana: naisen elämän kerronta ja luenta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia. Tampere: Tammer-paino.

Voss, Julia 2017. Ernst Haeckel and the evolution of modern art. Teoksessa Benedikt Taschen (toim.) The Art and Science of Ernst Haeckel. Painettu Italiassa, 50-59.

Ylikangas, Mikko (toim.) 2016. Mielen salat. Tallinna: Printon Trükikoda.

Muut lähteet

Heinonen, Sirpa 2018-2021. Työskentelypäiväkirjat.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Haeckel_Diatomea.jpg viitattu 22.11.2020

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Haeckel_Diatomea_4.jpg viitattu 22.11.2020

https://www.wikiwand.com/fi/Kreikkalainen_mytologia viitattu 12.4.2021

LIITE 1

Toinen todellisuus -näyttely P-galleriassa.
Näyttelytilan huoneet 1 ja 2. Teosten sijoittelu.

LIITE 2

Salainen puutarha I ja II sekä Seinäkukat.

LIITE 3

Puun pitsiä -installaatio.

